

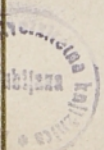
leto VII.
oktober 1963
štev. 8

IZ VSEBINE:

- NAŠA KNJIGA
- LITERARNI VEČER
V TRSTU
- BAZOVICA
- SKOPJE
- TRST - ATENE
- TUJCI POVSOD
(Celoletna povest)
- INDIJSKI FILM
- VASE KOSILO
IN VAŠA VEČERJA
- KAJ BOMO POSLUŠALI
PO RADIU
- MED KOROŠCI
- PESMI, UGANKE,
ZA DOBRO VOLJO
- TUDI VI? TUDI MI!
ZAKAJ PA NE?

mladika

VSEBINA

Jože Peterlin: Kako je z našo knjigo	137
J. p.: Pojoča beseda je pozdravila jesen	138
D. Beneškinov: Orožne vaje	139
Marijan Živic: Ob obletnici bazoviških žrtev	141
Bršljanski: Jesen na Krasu	141
Zora Saksida: Tujci povsod	142
Konc Darina: Skopje, o mesto Skopje	145
Marijan Metlika: Trst - Atene »Jamboree«	145
J. S.: Srečanje s koroško mladino	146
Savina Remec: Hči preteklosti	147
Lojze Skerl: Tudi vi? Tudi mi! Zakaj pa ne?	148
ASDAN: Same laži	149
Jože Peterlin: Letošnji števerjanski »Praznik grozdja«	149
Milena Merlak - Detela: Strah, Rdečecrna pikapolonica	150
Lev Detela: Graščina, vesela in žalostna burka	151
Miranda Zafred: Indijski film	153
Marija: Kako pripravimo jedi	154
Važnejše radijske oddaje	154
Lev Detela: Klic po moderni kritiki	156

Sliki na naslovni strani:

Na poti v šolo • Spodaj pa skavtinja na planinah še sredi brezskrbnih počitnic.

Uredil

JOŽE PETERLIN

Zunanja oprema:

Edi Žerjav

Revijo izdaja uredniški odbor:

Janežič Stanko, Mljač Franc, Pahor Sergej, Peterlin Jože, Stama Jurij, Sah Maks, Skerl Lojze in Stoka Drago

Odgovorni urednik:

Dr. Lojze Skerl

Uredništvo in uprava: Trst, via Donizetti 3 — Gorica, Riva Piazzutta št. 18

Čekovni račun: 11/7019

Registrirana na sodišču v Trstu št. 193
Tiskala tiskarna »Graphis«, Trst, ulica Sv. Frančiška 20 — Telefon 29-477

NOVA REVIIJA

Napovedali so novo revijo MOST. Zanima me, ali bo ta revija res izhajala in ali ne bo to spet cepitev moči in še, ali bo zadosti naročnikov tako za Mladiko kot za novo revijo? Ali ne bi bilo bolje, da bi tisto, kar že imamo, bolj trdno napravili?

Prijatelj Mladike

Začeti izdajati novo slovensko revijo v zamejstvu, je gotovo pogumno dejanje. Vendar pomeni taka odločitev velik čut odgovornosti pred zgodovino. Čeprav majhen krog slovenskih izobražencev čuti to potrebo, je to razveseljivo. Saj nova revija, kot smo lahko spoznali po napovedih, ne bo morda kaka nova izdaja Mladike, ampak povsem drugačna revija, v kateri bo čutiti misel sodobnega slovenskega izobraženca in njegov čut odgovornosti do aktivnosti v tej dobi. Če smo prav razumeli, bo revija »most« med zastarelo preteklostjo, katere se nekateri tako krčevito oklepajo in med bodočnostjo, ki je povsem drugačna, povsem nova in moramo vsi stopiti vanjo. Most med tistim, kar je bilo porojeno v krvi in sovraštvu in med dobroti in ljubezni, ki jo je tako živo oznanjal pokojni papež. In še most med nami vsemi, ki tako različno mislimo in sodimo, pa vendar smo sinovi istega naroda in istega Boga. Bo iskanje poti iz težkega stanja človeka in naroda. Zdi se, da želi biti nova revija vse to in da želi pritegniti čim širši krog pisateljev.

Mladika se zaradi tega ne bo spremenila. Upamo, da ji bodo ostali tudi v bodoče zvesti sodelavci in naročniki in da bo še pridobila novih naročnikov. »Most« pa bo morda segel do vseh tistih naših izobražencev, ki stoje povsem pasivno ob strani, ki tudi Mladike ne kupujejo, kvečjemu jo prebero na kaki mizi zastoj in prav nič ne čutijo, da je končno tudi od njih odvisno, ali more neka slovenska revija v Trstu izhajati. Nekateri izobraženci so namreč vse preveč vzvišeni nad revijo, ki je namenjena malo širšemu krogu naših ljudi. Morda pa bo tega današnjega slovenskega izobraženca v Trstu (današnjega, ker ni bil nikdar v preteklosti našega narodnega

življenja izobraženec tako brezbržen!) nova revija prebudila in vzdramila. Če pa bo ostal tudi nad to revijo »vzvišen«, potem bomo vsaj videli, da išče samo opravičila in izgovorov za izdajstvo nad poslanstvom izobraženca.

Ne moremo drugega kot, da novi reviji želimo mnogo uspeha in mnogo poguma, mnogo odločnosti in mnogo resnicoljubnosti. Revija, ki bo mogla in hotela neusmiljeno razkrivati laž in bo napovedovala lepšo pot, ki bo vzdramila sodobnega slovenskega izobraženca iz spanja in otopelosti, bo opravila veliko zgodovinsko nalogo.

KAKO JE Z NASO SOLO?

Vsako leto z zaskrbljenostjo sprejemamo poročila o vpisu na naše šole. Letos se zdi, da je bilo premalo opozoril po časopisih, naj vpišejo starši svoje otroke v slovenske šole. Zelo me zanima, kakšno stanje je. Ali je spet manj otrok in manj razredov?

Z. M.

Točnih uradnih številok o vpisu nismo še prejeli. Gotovo pa je, da je nekaj otrok letos manj vpisanih v slovenske ljudske šole kot lani. To pa je predvsem posledica padanja rojstev. Tudi v italijanske šole se je vpisalo nekaj manj otrok. A kolikor smo mogli do zdaj izvedeti, je ostalo na Tržaškem isto število razredov in je zaposlenih isto število učiteljev kot lani.

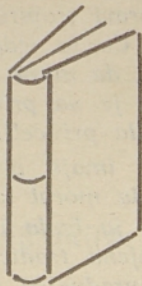
V prihodnji številki bomo lahko kaj več povedali tudi o ostalih slovenskih šolah, posebno o enotni srednji šoli in o višjih srednjih šolah sploh.

UPOKOJITEV

V zvezi s šolo omenimo, da odhaja v pokoj dosedanji šolski nadzornik, gospod Alojzij Bole, ki je zelo nesebično vodil slovenske ljudske šole najprej kot didaktični ravnatelj in nato kot šolski nadzornik. Tržaški Slovenci smo mu dolžni veliko zahvalo za dolgotrajno delo, za njegovo skrb za našo šolo, za njegovo

(Nadaljevanje na 3. strani platnic)

Posamezna številka Mladike stane 100 lir, po pošti 120 lir. Celoletna naročnina (10 številok) 1000 (1200) lir. Naročnina za ves letnik v Ameriki stane 3 dol. Naročnina za ves letnik v Avstraliji 2 funta.

JOŽE PETERLIN

KAKO

JE Z NAŠO

KNJIGO?

Se vedno se preko knjige odraža kulturnost človeka in naroda.

Ce čutimo poplitenje sodobnega človeka in dobe, je to zato, ker se vse premalo danes zmenimo za knjigo. Knjiga je opravila v življenju ljudi nekaj velikega. Neizmerno važna pa je bila njena vloga pri kulturni rasti našega malega naroda. Nekoč so slovenski domovi komaj čakali knjigo. Zgodovinar govori z občudovanjem o Mohorjevi družbi, ki je pošiljala na tisoče knjig po slovenskih domovih. Slovenska knjiga je našla pot do skritih in zapuščenih izb, v katerih ni svetila električna luč in do katerih ni vodila asfaltirana cesta. Ta knjiga je dvignila naš narod do tega, da ne poznamo nepismenosti, kar zlepa ne bomo našli pri kakem narodu.

Danes skušata nadomestiti knjigo radio in televizija. Lepo je sedeti pred radijskim sprejemnikom ali pred televizorjem in samo gledati in poslušati. Toda pri tem sprejemaš zelo veliko stvari v zgoščeni obliki. Lahko je to zate oddih, toda tisto intimno srečanje z lepoto v poeziji ali sodožitve z umetnikom moreš najti le ti sam ob knjigi. Ustaviš se ob lepoti, ki si jo začutil, pomudiš se ob njej. V radiu in televiziji se ne ustavlja, ti bi rad ujel še drobec, toda vse je že mimo.

Kako je s knjigo pri nas? Kako je z njo pri našem narodu, ki živi kot manjšina? Ali ni res, da nima več knjiga tistega mesta, kot nekoč? Ne gre za lepo obrezane knjige na knjižni polici, ki izzivalno vabijo vsakega obiskovavca, da se ozre po bleščečih napisih. Gre za to, ali so naši ljudje še kje sklonjeni nad knjigo in zatopljeni v njeno vsebino. Vse premalo, kaj ne? Stare tete in strici, pa dedje in babice. Toda ali samo tete rešujejo narod in našo kulturnost?

Ali se vam zdi, da je povsod tako? Ne, ne! Drugi narodi bero vseeno več — bero vsaj svoje revije.

Vsaj svoje revije! Zadel sem na drugo bolečo točko, ki pa je v bistvu isti problem. V naših domovih je premalo slovenskih revij. Tuje so še, pogosto malovredne in ne prav priporočljive, da jih prinašate svojim otrokom. A naših časopisov je premalo. In vendar se mi zdi, da je revija kot predstraža knjige, kot nekaka napoved knjige, ki bo prišla. Tam, kjer imajo revije, bodo navadno kupili tudi knjige.

Pravite, ali ne vidim, koliko knjig pošlje na Tržaško Mohorjeva družba. Morda tisoč. In v mnoge domove prihaja Jadranski koledar s knjigami ljubljanske Prešernove družbe. Recimo, da je vseh teh naročnikov 5.000. Ali se vam zdi to veliko za število Slovencev, ki živijo na Tržaškem in Goriškem? Zdi se mi tako kot ponos, da je bilo 10.000 ljudi pri procesiji, a ko grede ti Slovenci na volitve, je pa v skrinjici slovenske stranke komaj polovica teh glasov. Hočem reči: premalo slovenskih domov med nami je prežetih z ljubeznijo do slovenske knjige. Mnogo, zelo mnogo je med nami rojakov, ki nikdar po končani šoli, če so hodili v slovensko, več ne vzamejo v roke slovenske knjige. In če je oni ne, jo bo še mianj njihov otrok. Razmišljam, zakaj je splahnela ljubezen do knjige. Razmišljam, zakaj ni mnogo več naročnikov na knjižni dar Mohorjeve družbe. Kdo bi mogel spet poglobiti ljubezen do knjige? Najbrž naše knjižne založbe, ki bi morale izdajati vabljive knjige. Kakšna je razlika med tistimi »nekoč« in »danes«?

Večernice, da se ustavim le ob povestih, ki so vedno zelo mikale naše ljudi, so pisali največ slovenski pisatelji. Ti so prinašali drobec domovine, drobec domače zgodbe, drobec lepote domače zemlje prav v teh povestih. Ljudje so čutili, da je to nekaj domačega, toplega, lepega. Ali res ne moreta več niti goriška niti celovška Mohorjeva družba svoje nekdanje tradicije izpolnjevati s tem, da bi izdajali domača dela in ne bi se gale po starih, tujih in nezanimivih tekstih?

Goriška Mohorjeva družba letos ne bo izdala kekega domačega pisatelja, ampak bo izdala nek prevod iz nemščine. Celovška bo ponatisnila zgodbo, ki je že izhajala v tedniku in menda še knjigo — nekaj takega kot je Trebušnik na slovanskem jugu. Za take knjige se najbrž danes ne bodo več trgali domovi.

Ob tem nastaja še drug problem: če med nami živi pisatelj, kje naj izda svojo knjigo? V kateri založbi naj knjigo izda? Ali v samozaložbi in naj jo potem pisatelj sam prodaja in odplačuje dolg tiskarni, ali pa naj jo da natisniti v Jugoslaviji.

Pojocha beseda je pozdravila jesen

Zadnja septembrska sobota je bila za vse, ki so bili tisti večer v prostorih Slovenske prosvete v ulici Donizetti, nekaj nepozabno lepega. Med mladimi tržaškimi izobraženci, ki so napolnili dvorano do zadnjega kotička, so bili pesniki in pisatelji: Lev Detela, Milena Merlak-Detela, Stanko Janežič in Vinko Beličič. Brali so iz svojih del in zadikal je ves prostor kot en sam živ utrip lepe besede.

Prof. Jože Peterlin je v uvodni besedi razvijal misli na vprašanje »Kaj je z našo knjigo?« (Predavanje smo natisnili kot uvodnik v tej številki revije). Za tem je predstavil pisatelje in pesnike.

Tržaško občinstvo se je tako moglo srečati z Mileno Merlak-Detelo in Levom Detelo, ki se mudita že nekaj časa na Tržaškem. Doslej ju je poznalo le kot sodelavca Mladike in po drami, ki jo je oddajal tržaški radio. Oba sta si takoj pridobila srca vseh. Gospa z lepo pojočo, oblikovno izčiščeno, a miselno globoko pesmijo, Lev Detela pa s svojo vihrajočo, živo, dramatsko napeto, udarno mislijo, ki se v dialogu smiselno izvija iz nesoglasij, ker avtor neusmiljeno dejanje potiska do zadnje odgovornosti in izčiščenosti. Neusmiljeno od riva potvorbo in laž. Oba nastopata živo, bereta doživeto, stvarno in zanimivo. Občinstvo je poslušalo Milenine pesmi in Levov odlomek iz daljšega dramskega teksta z veliko pozornostjo in je oba ustvarjavca nagradilo z velikim odobravanjem.

Tudi Stanko Janežič je bral nove stvari, ki morda po tematiki niso povsem drugačne kakor pesmi, ki jih poznamo, vendar je z njimi potrdil zvenečo melodijo verza, ki ga zna zajeti. V kratki črtici »Nabrežina« pa je občutil bolečino domov ob obali in je zgodbo dvignil v optimistično pesem. Razumljivo, da je bila mladim posebno všeč prav črtica, čeprav je malce reportažno zvenela.

Vinko Beličič se je ta večer dvignil iz pojoče lirike in je napisal v »Obiskih« rahlo tragikomično sliko vseh vrst obiskovavcev, iz katere žari polno duhovitosti, ironije, dobrote in lepote, kajti kot druge njegove črtice, tako tudi tu najde za vse polno razumevanja in rahle prizanesljivosti. To ni morda grenka in pikra slika ljudi, ampak je prijazno srečanje in potem tisto ponovno vračanje v lastni dom, k svojim najdražjim in najbližjim.

Gotovo je bil to resnično lep večer, ki je prerasel običajni sobotni večer Slovenskega kulturnega kluba. Zbral je okoli štirih ustvarjavcev prave ljubitelje lepe besede. Se mnogo takih večerov bi si želeli.

J. P.

Prvo, to je da bi jo pisatelj sam izdal, se pravi stopiti na pot beračenja. Težko je prodajati lastno blago. Če jo izda v Jugoslaviji — in mnogim jo izdajo, se to pravi, da mora biti pač napisana tako, da oblast dovoli natis. Znano je na primer, da Kocbekova knjiga nima dovoljenja, da bi izšla pri celjski MD. Če torej kateri naših najbližjih rojakov, ki imajo pisateljski dar, želi izdati knjigo v Jugoslaviji, bo morda moral kako poglavje spustiti ali pa kaj spremeniti, pa mu jo bodo izdali. A kje so založbe, Mohorjeva založba in vsa njena tradicija? Ali res ne bi bilo mogoče kreniti na novo, naprednejšo pot? In ali misli kdo tudi na to, da more katoliški pisatelj zrasti le, če smo mu omogočili pot? Kdo naj čuti to dolžnost, če ne katoliška založba?

Kajti slovenski katoliški pisatelji so zrasli in si pridobili ne-sporen ugled in mesto v slovenski književnosti s tem, da so objavljali svoja dela v katoliških revijah, predvsem v Domu in svetu in tudi s tem, da jim je izdajala knjige Mohorjeva družba. Saj so izdajali svoja dela pri Mohorjevi družbi pisatelji kot so: Finžgar, Velikonja, Bevk, Jalen... Najbrž ne bi dosegli takega mesta v slovenskem slovstvu kot so ga, brez katoliških literarnih revij in brez Mohorjeve družbe.

Tudi danes imajo naše revije in Mohorjeva družba na Koroškem in v Gorici svojo veliko vlogo v oblikovanju pisateljskih talentov. Vse morajo storiti in iskati vse poti, da bodo pomagale do rasti katoliškim pisateljem. V tem imajo revije in založbe v zamejstvu v tej dobi zgodovinsko nalogo in vlogo, ki je ne more izpolniti nihče drug. Prepričani smo, da se tega zavedajo.

To je eno. In drugo: ali ni škoda, da se ne more pisatelj, ki pripada manjšini, uveljaviti doma, tu, kjer živi? S tem bi državljanom druge narodnosti izpričal kulturnost manjšine, svetu pa doprinesel znak, da živi na lastni zemlji in oblikuje življenje lastnih tal. Za to bi morala imeti posluh tudi matična država.

In ali nima umetnik največ povedati prav svojemu najbližjemu rojaku. Vse drugače ga bo razumel kot drugod. Zdi se mi naravno klasičen primer, kako ne more ali noče razumeti Krambergar v Mariborskih obzorjih Janežičeve poezije v Moji podobi, knjigi, ki jo je izdala Mladika v Trstu. Res, da je že napredek v tem, da ni tisk knjige v Jugoslaviji zamolčal, a kako je iskal in kje je našel Krambergar neko zavest krivde in beganja z begunci vseh narodnosti in podobno. Ne, ne, niti te lirike ni bilo mogoče v osrednji Sloveniji razumeti. In vendar Janežič poje tako tiho in tako mehko lirsko. Še čisto mlad je odšel od doma, pa je bilo potrebnih toliko fraz in toliko »krivd«, da je bilo mogoče samo povedati, da je knjiga izšla. Razen tega ni noben begunec, saj je jugoslovanski tisk pred kratkim poročal o njegovi slovesni maši v Sloveniji.

Trkamo na slovenske domove na Tržaškem in Goriškem. Odprite spet vrata slovenski knjigi, odprite jih reviji. Dajte ji častno mesto v domu. Sprejmite najprej Mladiko in jo ponesite še v sosednji dom k prijateljem in znancem. Potruditi se moramo vsi, da bi dali domovom domače knjige. Poslali jih bomo za Miklavža, pa spet potem za veliko noč, in še večkrat, samo če jih boste radi sprejeli.

Ne zapirajte zato radia, le poslušajte slovenske oddaje! Naj bo dom poln melodije pesmi in besede. A našli boste tudi čas, da boste vzeli knjigo v roke. Iz ljubezni do te lepe naše besede!

OROŽNE VAJE

D. BENEŠNIKOV

»Leoncino« se vzpenja po ozkem kolovozu počasi in v neskončnih serpentinah proti vrhu Pezzana. Sonce, ki je pravkar zašlo, je razlilo svojo roza barvo po čudnem koprenastem oblaku, v katerem se od časa do časa svetlo zabliška. Zadaj, skozi odprtino, kjer je platno nekoliko privzdignjeno, se na kakem ovinku pokaže šestorica fantov, ki sedi v kamionu, velika polna luna, katere prozoren meglen kolobar, ki jo obkroža, napoveduje dež. Ko se končno na 2000 metrov visokem vrhu po večurni vožnji kamion ustavi, je že trdna noč. Fantje poskočijo z vojaškega kamiona in stopijo v šotor. Drug za drugim odlože puške, razgrnejo vsak svojo odejo na gola tla in ležejo. Medtem izmenjajo še nekaj besed, sliši se nekaj kletvic, nato utihnejo.

Igor primakne stol k vhodu in molčeč sede. Ni prinesel odeje s sabo. Vedel je, da bo ponoči hladno na vrhu, a buden, si je mislil, bom laže prenašal mrz in vlago in bom obenem užival tudi razgled s Pezzana, če bo mogoče. Tako si misli tudi zdaj, zato noče spati.

Spominja se tiste mesečne noči pred sedmimi leti, ko sta z Borisom še kot mulca hodila z vrha Zwei Spitze proti zavetišču Grego in kako sta zašla. Spominja se, kako sta krenila proti belim stenam, misleč, da jih osvetljujejo luči koč, a jih je v resnici srebrila mesečina. Tega se spominja, medtem ko njegovi tovariši želijo spati; gleda temne obris šilastih vrhov in se čuti osamljenega, zelo osamljenega.

Iz črnega oblaka švigajo modri zublji. »Bliska se od vročine,« pomisli Igor. »Tudi v Trstu se bliska tako včasih poleti; daleč in brez grmenja. A tako bliskanje ne prinese niti kapljice vode.«

Tako premišluje, ko nenaden strel prekine tok njegovih misli in zasliši brnenje letala. Igor upre oči v temo in vidi na obzorju štiri rdeče luči, kako se prižgo in kako začno počasi padati. Čez čas se mu pred očmi kakor na razkošnem odru odkrije čudovita slika. Vrhovi, ki jih je prej komaj komaj osvetljevala luna, se razgalijo pred njim v vsej svoji lepoti, osvetljeni od močne luči štirih raket, da so videti kakor ob belem dnevu. Oglaš se spet streljanje in granate se zdaj — po dve, po tri ali posamič — z bleščečim ognjem razbijajo ob pečinah, ponekod še pokritih s snegom.

V šotoru se nihče ne zgane. Spanu leži vznag kakor ubit in spi. Spal je že na kamionu, čeprav ga je med vožnjo premetavalo tako, da se je Igorju včasih zdelo kot da je Sardinjec mrtev.

De Luca leži tudi vznag, nepremičen, a ne spi. Oči ima uprte v strop. Čez nekaj dni gre domov, zato ne more spati. Vendar svojega veselja ne pokaže. Njegove temne oči ti ne povedo ničesar. Včasih, ko se zapičijo vate, se ti zdi, da v trenutku izgubijo vso svojo moč, vso svojo globino in da postanejo del tvojega telesa, del tebe. Toda ko tako prodrejo vate, ti v resnici odvzamejo nekaj moči, začnejo gospodariti nad tabo in ne moreš se jim upreti. Moraš se jim vdati ali pa ogniti.

Bortolot spi. Spi nemirno, z odprtimi usti. Včasih zine v snu kako besedo in se premakne. Sanja. »Gospodična, vas smem pospremiti?...« ga je Igor slišal dvoriti neke noči. Fant je

Naša letovanja

Kje vse smo bili, kaj vse smo doživeli v teh poletnih mesecih — o vsem tem teče beseda med mladimi in starimi. Kdor je le mogel, je odšel ali k znancem in prijateljem, drugi od morja v planine, spet drugi z goratih krajev k morju, nekateri na izlete v tuja mesta in dežele, vse se je premikalo in le malokdo je ostal ves čas doma. Zdaj smo se že vsi vrnili in se umirili. Obujamo le spomine. Nekaj jih moramo zapisati:

KOLONIJE OTROK

Kar lepo število naših otrok je uživalo sonce in zrak v počitniških kolonijah, ki jih prirejajo vsako leto: SLOKAD, VINCENCIJEVA KONFERENCA in SLOVENSKO DOBRODELNO DRUŠTVO. Po en mesec so preživeli fantje in po en mesec dekleta v gorskih krajih in ob morju in se vrnili zares bolj zdravi na svoje domove. Kolonije so vse prav lepo uspele.

UKVE

Ukve je tista vasica v Kanalski dolini, ki jo tržaški dijaki že od nekdaj tako radi obiskujejo. Ukve, Ovčja vas in Zabnice. Veliko spominov je povezanih s temi lepimi kraji. Tu je prva letovanja začel dr. Prešeren, tudi kolonije so bile v teh krajih takoj po vojni. Mnogi se jih spominjajo.

SLOVENSKI KULTURNI KLUB ostaja zvest Ukvam in je tudi letos organiziral letovanje v teh krajih. Zdi se, da se že z vsemi ljudmi po tolikih letih poznamo in se nam zdi vsako leto kot nekak obisk dragih znancev in prijateljev.

SKK misli na srednješolce in akademike, ki ne morejo več v kolonije otrok, ki pa bi vendarle radi preživeli svoje počitnice izven mestnega vročega tlaka. Mogli smo po uvidevnosti ustanove Pomoč ameriških katoličanov, ki deluje v okviru CHARITAS po zelo zmernih pogojih organizirati ta letovanja in bi želeli izreči zahvalo Msgr. Botizerju in vsej ustanovi za pomoč. Vemo, da

Skavti na poti v Grčijo

je zelo veliko prosivcev in da so te pomoči mnogi deležni, zato moramo biti hvaležni za to, kar nam morejo dati. Seveda pa bi potrebovali precej več, da bi mogli organizirati letovanja v takem obsegu kot bi želeli.

Poleg skrbi za zdravje, ki so ga študentje potrebni, potem ko so preživeli toliko mesecev v zaprtih šolskih prostorih, je urejenost takega letovanja obrnjena tudi na razgovore o bodočem organizacijskem delu, na srečanja z goriškimi in koroškimi študenti na študijskih dneh, na katerih so bila zasnovana vsa večja srečanja in izleti. Vsako leto je tudi romanje na Svete Višarje in razgovori zastopnikov vseh treh pokrajin v vznožju Lovcev. Lepi so skupni izleti, lepa je pesem, lepe igre in lepe športne tekme. Nikdar ne pozabimo na Ojsternik, nikdar na Tinji Log, nikdar na Rajbelj in Belopeška jezera. In še in še...

Tako niso Ukve samo počitek, niso samo zabava in brezskrbno postopanje. Ukve pomenijo za nas utrjevanje skupnosti. Vide-li smo, da ta skupnost vse leto najbolj drži in je najbolj delavna.

Ukve so kraj organizacijskega študija in premotrivanja načrtov za bodoče delo.

So kraj študijskih dni sredi poletja. To je kraj, kjer se marsikdo ustavi, češ saj so naši tam.

In res so Tržičani, Goričani in tudi Korošci. Še več: so tudi mnogi študentje, sinovi in hčere tistih Slovencev, ki so odšli v svet in pošljejo svoje otroke prav sem v družbo slovenskih študentov, da jim znova lepše zapoje materina beseda in da se poglabijo v vrednote svojega naroda, skratka, da prežive med brati na domači zemlji nekaj počitniških dni.

Veliko je skrbi in dela s takim letovanjem. A vsako leto znova čutimo, da ga je pametno organizirati za tiste, ki so ga vredni. Na to bomo mislili tudi v bodoče. Prepričani smo, da bo dalo tudi letošnje letovanje novega zagona naši organizaciji med šolskim letom.

SKAVTSKA TABORJENJA

O udeležbi naših skavtov na velikem mednarodnem taboru v Grčiji, poročamo na drugem mestu. Poleg tega pa je več skavtskih skupin taborilo v različnih krajih. Tako so skavti iz Doline imeli svoj tabor nad Ukva-mi v smeri proti Ojsterniku in je tabor odlično uspel. Vsi zdravi in nasmejani so prihajali v dolino.

Posebno pomembno pa je bilo delo skavtov letos v tem, da so dejansko vodili kolonijo SLOKADA. Pod vodstvom svojega starešine, prof. Theurschuha so težko nalogo odlično izvedli, posebno še v težkih okoliščinah, ko je obolelo več otrok. Za to delo je treba izreči našim skavtom vse priznanje in pohvalo. V bližini te kolonije je tudi taborila večja skupina skavtov. Tudi ta tabor je lepo uspel.

dober in iskren, zato je Igorju všeč. Toda postane dolgočasen, ko začne govoriti o sebi in o poroki svoje sestre.

Carmelo sedi sključen na tleh kakor Indios. Z odejo si je pokril glavo in hrbet. Brada mu sloni na prsih in izpod deke mu gleda polovica skuštrane glave. Igor ne ve, če njegov tovariš dremlje ali se je samo zamislil. Carmelo je nemaren in prostaški. A zato se tudi izmed vseh najbolj počuti. Zadnje čase pa ga je Igor začel preso-jati tudi z neke druge, bolj pozitivne strani. In to od tistega dne, ko ga je Carmelo prosil, naj mu posodi Abbagnanovo Zgodovino filozofije. Iz razgovorov, ki jih je potem imel z njim, je Igor opazil, da je fant inteligenten in razgledan, da se zanima za umetnost, da ljubi glasbo in literaturo. Ne zmeni se za formo, si je mislil Igor, ker mu gre predvsem za vsebino. In spomni se, kako je nekega dne Carmelo v svoji napol praznični uniformi vzbujal splošen smeh pri tovariših, tako da mu je kapetan obljubil, da ga vrže za nekaj dni »noter«, če se mu takoj ne pobere izpred oči. Carmelo pa se za tisto svarilo ni dosti zmenil; vsaj v njegovem načinu oblačenja tega ni bilo moč opaziti. Naslednje dni se je namreč opravičeval, češ da je pokrivalo izgubil, da so mu čevlje ukradli, da ima hlače pri krojaču in tako dalje in tako dalje. Še celo za knjigo, ki mu jo je posodil, je moral Igor sam skrbeti, ker jo je Carmelo puščal zdaj tu zdaj tam, tako da navadno niti sam ni vedel kje. Zdaj najbrž spi, si misli Igor, ker se ves čas niti ne zgane.

Zadnji v kotu je Zagolin iz Cortine — tehnični risar, točen kot ura, o katerem pravijo, da je militarist. Tudi on je zaspal. Igor ne vidi njegovega obraza, ker je obrnjen v kot, toda razločno sliši njegovo enakomerno dihanje.

Zunaj že dalj časa ne streljajo več. Slišati je le rahlo škr-tanje po napetem platnu šotora. Igor zadrži dih in prisluhne. Pogleda v nebo in iztegne roko proti vhodu. Luna ne osvetljuje več vrhov na obzorju. Njihov obris je potemnel in v daljavi se še vedno bliska. Igor začuti nekaj mrzlih kapljic v svoji dlani in potegne roko k sebi. Deževalo bo, si misli. Potisne roki v žepe in iztegne noge, tako da mu škornji gledajo čez prag.

Oglase se spet topovi. Štofotanje po platnu pa medtem narašča, tako da mora Igor potegniti noge v šotor, če si jih noče zmočiti. In kmalu začne grmeti in vlije se ploha. Igor vstane, stopi k vhodu in spusti platno pred odprtino. Oljenka medlo osvetljuje njegove tovariše, ki jih je predramilo nena-dno grmenje in štofotanje dežja.

»Kaj se je zgodilo?«, vpraša De Luca s svojega ležišča in se s komolcem upre v tla, ko pogleda proti Igorju.

»Nič. Dežuje,« odgovori Igor.

»K vragu!« vzklikne De Luca in se spet zlekne. Drugi se samo premaknejo in spijo dalje.

Igor sede na stol sredi šotora in jih gleda: Spanu, trdinec, doma iz Sardinije, ki tako rad spi; De Luca, mehki Toskanec s skrivnostnimi očmi; Bortolot, Benečan, ki govori v snu in razlaga svoje osebne stvari nočnim sencam; nemarni in uma-zani Carmelo, doma iz Emilije; Zagolin, militarist iz Cortine! — kako rad bi jih ne videl več! Zapre oči in prisluhne štofotanju dežja po platnu. Nekaj znanega in domačega, kar uspa-va, zveni v tem šumu. Sliši govorjenje in korake. Zdi se mu, da sliši očetov glas, ko pozno ponoči prihaja iz službe in kara Sultana, naj se mu vendar umakne izpod nog, ker dežuje in se njemu mudi v hišo. Sliši nekaj kovinskega, nekaj kot rož-ljanje verige in prisluhne. Čaka... V tem dvigne nekdo platno pred vhodom: »Na noge, takoj na kamion! Vstanite! Gremo nazaj v vas.«

Častnik pusti vhod odgrnjen in odide.

Fantje vstanejo drug za drugim, poberejo vsak svojo de-ko, puško in čelado in zlezejo na kamion. Čaka jih dolga in grda vožnja v dolino.

OB OBLETNICI *Bazoviških žrtev*

Žalostno so odjeknili v zgodnjem jutru na bazoviški gmajni strel, ki so vzeli štirim osebam najdražje — življenje in so hoteli vzeti vsem bratom pogum v svobodno življenje manjšine.

Ne bomo razpravljali o tem dogodku. Nisem za to poklican in pooblaščen. Ni tu primeren kraj.

Sesti september je dan žalovanja za vso manjšino: žalujemo za bazoviškimi žrtvami, kakor žalujemo za vsemi, ki so morali izgubiti življenje, ker so hoteli da svobodno živimo — da so naše pravice spoštovane — da bomo zmogli tudi mi spoštovati pravice drugih.

Sesti september je za nas katoličane dan molitve za žrtve nasilja, ošabnosti, sebičnosti.

Molimo zanje, da bi bila njih žrtev poplúčana z večnim uživanjem Boga, ki je Resnica in Ljubezen.

Molimo za vse naše brate, da bi ne izgubili pravega mišljenja glede vsega, kar nam je rodna mati dala.

Molimo, da bi ne utonili v morju velikih.

Molimo, da bi živeli, rastle po številu in vrednosti.

Molimo za vse, ki imajo oblast v rokah, da bi nikoli ne pozabili, da smo ljudje z istimi pravicami kakor drugi in — če so močnejši — da bi nikoli ne uporabljali svoje moči za zatiranje šibkejšega, temveč da bi jo uporabljali v resnično dejansko oporo tistim, ki nimajo vsega, kar imajo močni in veliki.

Sesti september je tudi dan izpraševanja predvsem nas samih. Sebe moramo izprašati, kakšno je naše prepričanje in naše delovanje.

Osnova naših pravic je Bog. On je naš Stvarnik. Iz Njega smo izšli: on je nam dal telo in dušo, on nas je hotel osebe — z razumom, prosto voljo, nosilce pravic in dolžnosti, z lastno odgovornostjo pred Njim, ki nas bo sodil in poplačal. Vse to je njegov dar in zato smo samo Njemu odgovorni za naše misli, besede in dejanja.

Božje razodetje nam pove, da smo otroci božji, deležni torej božje narave, dediči božje popolnosti za vso večnost.

V tem je naša veličina.

Čimbolj sebe izpopolnjujemo, čimbolj raste v nas božja podoba, čimbolj se prostovoljno postavljamo v luč božje volje, tembolj trdni postajamo, značajni, pripravljeni na žrtve, da ohranimo v sebi božjo podobo, svojo pravo veličino, da moramo ohraniti zvestobo narodnim izročilom.

Rastite in množite se — je bil prvi ukaz iz božjih ust. Zemlja naj se napolni z ljudmi, z otroki božjimi, prijatelji Večnega Boga, da bo večnost imela potem številne dediče.

Manjšina ne more živeti od samih zagotovil od zgoraj, od napisanega črno na belem. Manjšina mora imeti svoje številne člane. Če ni otrok, če manjšina noče otrok, če noče nase sladkega čeprav odgovornega bremena otrok, je kljub svobodi, ki jo uživa, zapisana gotovi smrti.

Ne ubijaj — pomeni tudi ne zapiraj vrat novim osebam, novim božjim otrokom. To pa ni odvisno od zgoraj, to je odvisno od nas samih.

Živeti hočemo, živeti moramo! To je božja volja, ki jo je izrazil tako lepo pokojni sv. Oče v svoji znameniti okrožnici Pacem in terris, ko je govoril o manjšinskih pravicah in dolžnostih.

Odgovor naše vesti nam bo povedal, kako je z nami, kaj nam je storiti v pravo korist in dobrobit naše manjšine.

Pomagaj nam Vsemogočni, da bomo živeli kot otroci tvoji in bratje velike družine.

Iz študijskih dni v Ukvah

SLOVENSKI KULTURNI KLUB

je na svoji prvi jesenski seji podrobneje dolečil delovanje. Odbor sicer poudarja, da želi zajeti širok krog slovenskih študentov, vendar so njegovi večeri namenjeni SAMO ČLANOM. Zato je v začetku jesenskega klubskega življenja določena OBNOVITEV IZKAZNIC. Vsi, tudi dosedanja člani, morajo vložiti izkaznice, da dobe žig za novo študijsko leto. Večeri bodo torej za tiste, ki so zaprosili za vstop in so bili sprejeti kot člani. Poleg rednih sestankov za člane, bodo včasih tudi predavanja za javnost.

Da pa bi članstvo bolj aktivno sodelovalo in ne bi samo pasivno poslušalo predavanja, je bilo osnovanih več krožkov. V teh se bodo shajali člani na razgovore in bodo izvedli svoj delavni načrt. Med temi so: narodno-zgodovinsko politični, filozofski, literarni, umetnostni, glasbeni, dramski in športni. Tako vodstvo upa, da bo nad 120 vpisanih članov ne samo vpisanih, ampak, da bodo v posameznih odsekih aktivni in bodo nekateri pripravili tudi program za celotni sobotni večer, ki je namenjen vsemu članstvu.

P. K.

BRS LJANSKI

Jesen na Krasu

Zašepetalo listje na drevesih,
molče le bori
pri Gospe Sveti na slovenski gori
sen po nebesih —

Se astre cvetejo ob uti,
vijoličaste, rdeče sinje,
in blizu je zeleno brinje,
Kras davni moja duša sluti.

Od vekomaj tu Gospa Sveta
Bršljanska kraljevala,
v jeseni duša Jo slavi poeta,
da bo v nebesih me spoznala.

Tujci povsed

(Nadaljevanje)

ZORA SAKSIDA

7

»Saj je dolga hiša, nisem mislila. Koliko strank je v njej?»

»Tri, a jaz pripravim stanovanje še za eno, za nas bom držal le štiri prostore. Zdaj sem za silo uredil le dva, kuhinjo in sobo.«

Skozi odprta vrata in okna je metalo sonce na stene velika zlata zrcala, dišalo je po svežem beležu, a še bolj po konjskem gnoju.

»In ta duh bo kar naprej po hiši in vrtu?» je stisnila privihani nosek.

»Dokler ne spravim gnoja pod zemljo.«

Prav nič ga ni zavidala; ne za široko Ljubljano, ne za hišo, ne za vrt, čeprav je bilo njegovo. Zdelo se ji je, da je v ječi, kjer mu je dodeljena le odmerjena celica, ona pa je imela v Podpeči gozd brez meja, nobenega soseda ne na levi in ne na desni. Kar zletela bi domov, tako jo je gnalo.

»Bog ti daj srečo. Zdaj pa stečem in še Ano pozdravim.«

Čim jo je videla Anica skozi okno, je prihitela na vrata. »Ne počakaš kavo?» je vprašala.

»Sem že prepozna. Pridita kaj k nam, pa kmalu, da ne boš prej zibala. Na svidenje in hvala za vse!«

Segli so si v roke in izginila je za hišnim vogalom.

»Kako je še našla do sem?» je vprašala Ana.

»Saj je vajena Ljubljanec. Karlovi starši stanujejo na ljubljanskem gradu, ena sestra na Bleiweisovi cesti, ena pa nekje na Mirju. Gotovo jih z možem večkrat obiščeta.«

Odšel je v sobo po delovno obleko in čevlje in se preoblekel.

»Pred večerjo grem še malo na vrt. Kaj bi šla v Podpeč?»

»Kdaj?»

»Če hočeš, že jutri.«

* *

Naslednje jutro je vstalo megleno, a do enajstih dopoldne so se megle že razkropile; na jugu se je pokazal tršati Krim, še bledikast in oddaljen, in sonce je leno lezlo preko neba.

»Čez Gruberjev kanal morava in po Ižanski cesti,« je rekel Franc, ko sta bila že na Prulah. »Kar tu zadaj jo udariva.«

S Karlovškega mosta je ušel Aničin pogled na vodo, mehko in leno, ki je skoraj vabila k počitku. Najrajši bi se vrnila, prav nič je ni vlekla dolga pot. Pred Rastoharjevo gostilno onstran mosta so se na širokem dvorišču zbirali kmetje z vozovi, nekaj mlekarskih vozičkov je stalo ob strani; iz krčme so prihajali živahni, veseli glasovi, žvenketanje krožnikov in pribora. Konji so tolkli s kopiti ob tla, hoteli domov, a gospodarji so posvetili ta bežni odmor svojemu želodcu in se zalagali z golažem. Anica se je spomnila mrzličnega dela in tekanja v svoji gostilni in po eni strani ji je bilo

žal, da je morala v drugačno življenje, po drugi pa zadovoljna, da se je otresla nekaterih skrbi in nevšečnosti gostilniškega življenja.

Ižanska cesta se je prašna vlekla med vedno redkejšimi, nizkimi hišicami, nekaterimi še kritimi s slamo, zatemnelo in preperelo od dežja in sonca. Ponekod so se naslanjale k zidovom lepo zložene skladovnice šote, ob cesti pa rasle jablane, nekatere okleščene in polomljenih vej.

»To pa pobalini delajo; jaz bi jim kar vrat zavil.«

»Kaj je še daleč?»

»Saj še Kurje vasi nimava za seboj.«

Nekaj časa je še stopicala za moževimi dolgimi koraki, a ko je zagledala pred seboj cesto, ki ji ni bilo konca, in še brez hiš ob straneh, je obupala. Stopila je vstran in sedla v prašno travo.

»Kar sam pojdi naprej, jaz te počakam tukaj. Ne morem več.«

»Ne bodi otročja! Daleč itak ne more biti več, če je bila Zefa že dopoldne v Ljubljani. Ponoči gotovo nista zdoma in še z otrokom povrhu.«

»Ne grem naprej; tebi je lahko, saj si sam!«

»Vstani, daj! Stavim, da je hišica za prvim ovinkom.«

Počasi je le vstala in se spet bolj vlekla kot hodila po gostem prahu. Črne barve čevljev se ni niti videlo več in tudi nogavice so bile sive. Usta je imela suha, jezik se ji je lepil na nebo, ustnice je čutila razpokane. Ozirala se je po kakšnem studenčku, a čeprav na barju, o vodi ni bilo sledu. Žeje bi si ne mogla pogasiti niti s kislico; čeprav bi rasla kje med travo, bi bila preprašna. Jezila se je na Zefo, ki jih je povabila na konec sveta in še zlahka izpulila bratu desetstisoč kron, njej pa še hruha ni hotel kupiti, ko ga je prosila na svoji prvi poti iz ljubljanske postaje v Kolodvorsko ulico. Že od jutra ni jedla in še takrat je kar stoje popila skodelico mleka. Niti na vlaku nista ničesar použila, zato ji je začela lakota stiskati želodec. Pot ju je zanesla mimo pekarnice, ki je z vonjem in izložbo ponujala rogljiče, mlečne žemljice, šarkelj in piškote.

»Kupi mi hlebec kruha,« je zaprosila in pazila, da se kje ne dotakne telesa, da bi otrok ne prišel z znamenjem na svet.

»Saj nimava več daleč, tam se boš pa do sitega najedla. Pa po cesti jesti tudi olika ni.«

Za njima je priropotal kmet z vozom. Anica se je brž zasukała, ga z roko ustavila in prosila, če ju vzame gor.

»Kam pa gresta?»

»V Podpeč.«

Cez dobre pol ure se je ustavil pred samotno bajto. Skozi odprta vrata je pritekel bos fantiček, ki je še platno prodajal, in se ustavil, čim je zagledal tujca ob očetu.

»Jaz sem že doma, vas čaka pa še dobršen kos poti. Srečno!«

Zahvalila sta se oba in nadaljevala križev pot.

»Če bi vedel, da je tako daleč, bi niti jaz ne šel. Morava naprej, drugega nama zdaj res ne kaže.«

»Prenočiti bova morala kar pri Zefi, jaz nocoj ne grem domov.«

»Niti jaz. Jutri bova pa voz najela, kakšen kmet se bo že peljal v Ljubljano.«

Končno sta le dospela do zadnje postaje. Ko sta potrkala na hišico, precej odmaknjeno od ceste, da povprašata po grofovih, jima je odprla Zefa.

»Viš jih no, saj sta res prišla!« se je veselo zasmejala. »Kar naprej, a ne ustrašita se, ker imam ravno parnjo.«

Sredi izbe je bil čeber perila s perivnikom, malce vstran pa se je po golih tleh plazila rdečelična Petronila in se igrala s srnjino nožico.

»Kje sta se pa zamudila celo uro od vlaka do zdaj?«

»Kakšnega vlaka? Saj sva prišla peš,« ji je očitajoče rekel brat.

»Da nisi vedel za vlak pa še policaj si! Kar sedita, k peči ali k mizi, kjer vama je bolj všeč. Bom brž kaj skuhala.«

»Saj sva res lačna, že od zajtrka nisva nič jedla.«

»Jaz sem žejna,« se je oglasila Anica in pogledala okoli sebe, da bi kje staknila škaf vode.

»Mleka ti dam, nezavreta voda ni kaj zdrava.« Nalila je kozarec mleka, postavila na mizo pred svakinjo in odbrzela iz kuhinje. Slišati je bilo preplašeno kokodakanje, ki se je kmalu poglelo, Zefa pa se je vrnila z mrtvo jarčko, ki je še podrhtevala. Brž jo je oparila, oskubila in očistila. Iz peči je potegnila veliko ponev, črno od zunaj in od znotraj, še polno zabele, položila vanjo razsekano put-

ko in jo porinila v štedilnikovo pečico. Nalupila je krompirja, ga čez čas dodala, pustila nekaj časa ovreti, nato pa prilila juhe, ki je je bilo na štedilniku poln lonec. Iz škafa je zmenčala, kar je še bilo perila, in prosila Franca, naj ji pomaga nesti ven.

»Bom že jutri oplahnila.«

Petronila je prilezla k Anici in ji silila na kolena. Vzela jo je v naročje in pustila, da se je igrala z zlato brošo na njeni bluzi.

Kosilo je bilo kmalu na mizi in Anica ga je pomnila, kadarkoli je jedla piškovo obaro. Za juho in obaro jima je prinesla na mizo še mrzle pečene golobe in za skledo regrata.

»Ti se pa dobro zalagaš,« se je ponorčeval Franc, »ni strela, da imaš lica kot repo.«

»Saj nam nič ne manjka. Karel vedno kaj prinese s svojega potepanja. Škoda, da nimam danes nobene postrvi. Vama jo bom že v Ljubljano kdaj prinesla.«

»Če ne boš pozabila.«

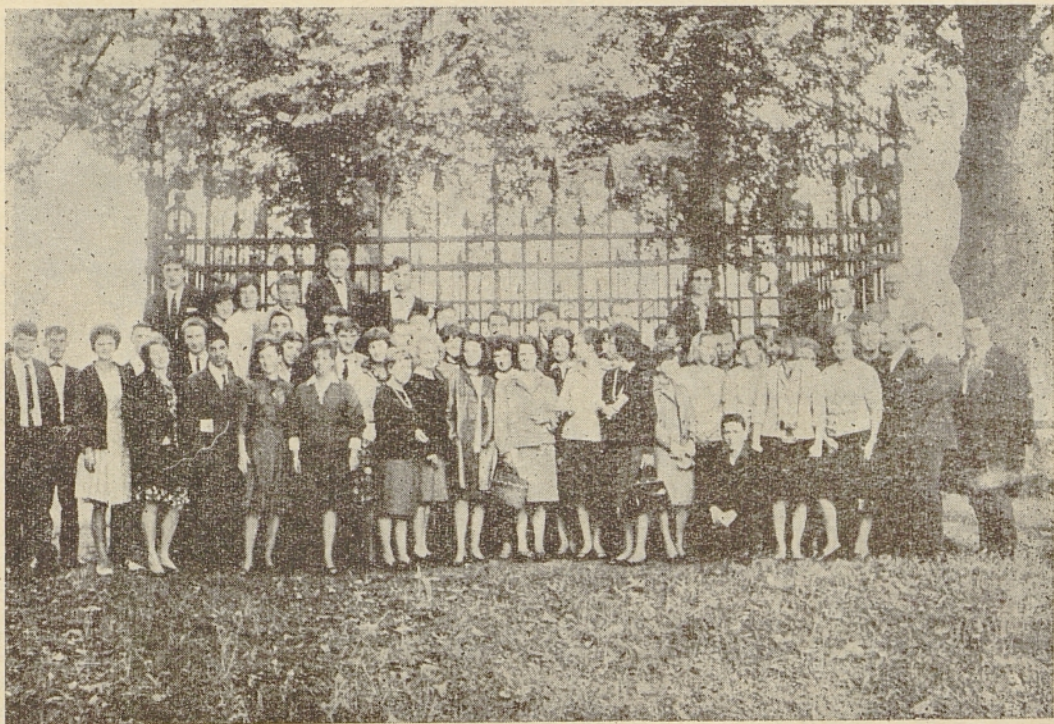
»Pa Karel ne bo, saj jo je on obljubil.«

»Za nas?« se je začudil Franc. Svaka se je spominjal kot vase zaprtega, neprijaznega mladega moža, ki mu ni za preproste ljudi. Ni vedel, da se je v svoji sodbi motil. Mladi plemič je bil le samotarskega značaja; vsi ljudje so mu bili enaki, a z nikomer ni imel rad opravkov, ker mu družba ni ugajala, ne pa iz prevzetnosti.

»Saj veš...« je Zefa z ovinka namignila na porjeden denar. »Včasih ujame prav lepe.«

V kuhinjo je pripekotala mlada srnica in obstala sredi prostora.

»A, ti si,« je rekla Zefa in vzela z okna steklenico s cucjem, jo nalila z mlekom in napojila nenavadnega gosta. Ko se je napila, je srnica spet odpekotala.

Ob vojvodskem prestolu se je srečala mladi na vseh treh pokrajin: Koroške, Goriške in Tržaške

Šele zdaj sta si upala Anica in Franc do besede.

»Kar takole pride?«

»Trikrat na dan; čisto se je že udomačila.«

»Kje pa spi?«

»V lopu za hišo.«

Anica se kar ni mogla nagledati ljubke živalice. Pohitela je za njo, a ji je kmalu ušla med gozdne barve. Ko se je vračala, je z nogo zadela ob nekaj trdega v travi in videla, da so jabolka. Nad njo se je košatila stara jablana, polna rdečih jabolk. Brž se je sklonila in pobrala dve; saj bi jih nesla svakinji in jo prosila zanje, a se ni mogla premagati, da ne bi že zunaj ugriznila vanje, tako si jih je želela zadnji čas. Za njo sta prišla Franc in Zefa s punčko v naročju.

»Kaj pa ti hrustaš, Anica?«

»Jabolka sem ukradla,« je priznala pol v zadregi, pol v šali. »V travi sem jih našla. Ne vem, samo jabolka bi jedla.«

»Jaz pa koruzni zdrob, pri Petronili. Sem se že bala, da bo rumena kot Kitajci,« se je zasmejala Zefa in v napetem licu se je pokazala prikupna jamica.

Od nekod je sapa prinesla vonj svinjske pečenke.

»Kaj spet pečeš?« je vprašal Franc.

»Ne. Auerspergova grofica peče prašička na raznjo tamle ob jezeru.«

Pogledala sta v smer njene glave in res videla na bregu mlado, plavalaso gospo.

»Ona je iz Kumina,« je pojasnila; »hčerka nekega trgovca. Z mozem se večkrat pripeljeta sem iz Ljubljane, kjer imata hišo na Turjaškem trgu in eno na Prulah. On je bančni ravnatelj.«

Na kolenih je ujčkala deklico, ki se je od srca smejala in jo skušala ujeti za ušesa. Nenadoma je vzkliknila: »Naš papa prihaja! Viš papačija?« Skočila je na noge in s hčerkino ročico pomahala možu

v pozdrav. Prihajal je po stezi med drevjem, v zeleni lovski obleki, s puško in torbo na rami, obložen z jerebicami, fazanom in divjim petelinom.

»O, pozdravljena!« je rekel s svojim čistim, nekoliko visokim, a polnim glasom, kot bi zapel.

»Tò je pa tvoja Anica, ali ne?« se je obrnil k Francu, spustil lovski plen na tla in z desnico krepko stisnil roko svakinji, ki jo je videl prvič. »Ženskam se pa res mudi ribati,« je šaljivo pogledal Franceta: »Moja je bila ravno taka. Petronila, teci k papanu!«

Zena mu je skoraj vrgla otroka v odprte roke in se sama oprtala z gozdno perutnino. Anici ni ušel pogled ljubezni, ki je za bežen hip uklenil njene oči. Zavidala jima je vidno srečo in brezskrbno življenje v tako lepem kraju.

»V torbi imam nekaj štorovk. Z jerebico jih bova pripravila za večerjo. Saj jesta gobe?« se je obrnil k svakoma.

»Že, a nocoj ne bova utegnila, greva domov. Saj sva se pravkar pošteno okrepčala.«

Skupaj so odšli v hišo; Zefa je odložila živali na klop ob peči, Karel pa je s punčko v naročju sedel na stol pod oknom in povabil še Franca in Ano, naj se še malo ustavita. »Če gresta z vlakom ob pol šestih, imata še nekaj časa.«

Pomenili so se o Ljubljani, premlevali spomine o vojni, prereševali sorodstvo in potrkal je čas odhoda.

»Zefa, zavij jima nekaj jerebic in fazana. Petelina vama ne dam, ker sem ga Auerspergovim dolžan.«

»Kam pa bova s toliko divjačino!« se je branil Franc.

»Kar mene poslušaj, Zefa,« je ukazoval Lichtenberg, »in zavij, kar sem rekel.«

(Dalje)

Del udeležencev letovanja v Ukvah, ko se odpravljajo na sprehod.

SKOPJE,

a mesto Skopje

KONC DARINA

Videla sem ponosno prestolnico nove Makedonije, slišala tiho govorico mogočnih spomenikov pred gospostvom Turkov na tej zemlji. Vse je davnih dni spomin: kamen, položen v cesto, mogočni Dušanov most čez reko Vardar, ne daleč proč najlepša, še ohranjena mošeja na Balkanu in tam kakor Kolosej v Rimu za večno zgrajeni han, kamor so se stekali trgovci z Vzhoda, da so se na dogi poti oddahnili in nadaljevali pot do bogatega Dubrovnika.

Vse to in še mnogo drugega sem videla na svojem potovanju po Makedoniji dober teden pred strahotno potresno katastrofo na domače lepi praznik svete Ane v letu 1963. Videla sem Skopje pred potresom, dva dni sem preživela v zanimivem, živahnem, gostoljubnem Skopju. Saj verjeti ne morem, da je danes ponosno mesto, ki je vzdržalo v stoletjih toliko preizkušenj, toliko trpljenja vsake vrste, da je to mesto danes pošastno grobišče, neusmiljena razvalina in razbitina mogočnih stavb, ki jih je sesul desetsekundni potres tisto jutro, 26. julija.

Bil je neusmiljeno vroč dan. Skopsko kotlino je žgalo in izžigalo julijsko sonce. Italijani bi dejali: desolato. Vročina od zgoraj, dušec prah spodaj, vse obupno. Šele, ko se je nagnilo popoldne, smo šli na ogled mesta, kamor smo se pripeljali zjutraj z veliko zamudo iz Beograda.

Da, moderni del mesta najprej, nato preko starega, mogočnega mostu čez Vardar na razvaline Dušanovega gradu, nekoč silne trdnjave nekoliko nad mesto dvignjene. Travo je izžgalo sonce, Vardar se je spremenil v rjavo umazano, skoraj stoječo vodo. Nekaj umazanih otrok se hladi v njej, drugi se poče po zaprašenih ulicah. Radi bi bili usižni, radi bi zaslužili, da bi si kupili sladoleda. Kdo bi ga ne zaželel v taki vročini?

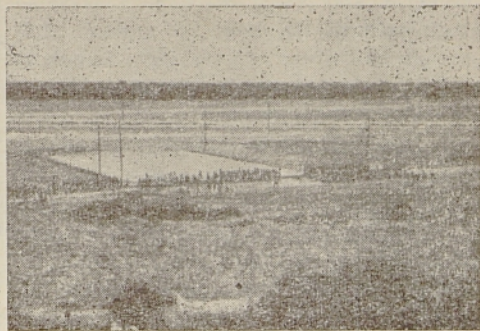
Cerkev Svetega Spasa, svetovno znano pravoslavno svetišče, je zaklenjena. Zaman čakamo in sprašujemo, kdo bi nam odprl in razkazal eno največjih zanimivosti Skopja. Prevroče je. Morda pride varuh zvečer, morda jutri zjutraj, ko se nabere več tujcev. Isto doživimo pred mošejo Mustafa paše. Visoka vrata v železni ograji, ki čuva vrt, sredi katerega stoji skrivnostna džamija s svojim belim vitkim minaretom, so zaklenjena. Na cesti pred njo se igra skupinica otrok. Že tako temnopolte obraze je izžgalo sonce, da so temne oči pod črnimi lasmi še temnejše, še bolj južno vroče.

Po srbsko sprašujemo, kdaj se bodo odprla vrata v mošejo, otroci odgovarjajo v pojoči makedonščini, mahajo z rokami in se nam smejejo. Moraš se skloniti k tem malim, ljubkim naravnim otrokom, tudi cigani so med njimi, se jim nasmehniti, najmanjšega pobožati in jim dati vsakemu posebej novc za sladoled.

Vi mali in najmanjši, bratci in sestrice, v preizkušenem mestu Skopju, tam pred mošejo smo se srečali in drug drugemu nasmehnili. In bilo je v vas in vaših očeh toliko sonca, sile življenja in sreče, da živite, samo zato, čeprav še dolgo ne boste vedeli, da je življenje največji zaklad, ki ga ima in more imeti človek na zemlji. Ali ste še živi? Kam so vas odpeljali iz dragega mesta, v katerem ste živeli vi in vaši starši?

Saj ne morem drugače, kot da v teh dneh toplo mislim na vas in vam želim z vsemi dobrimi ljudmi na zemlji pomagati.

Po široki vrtni poti prihaja s skoraj plesočim korakom mlad možki. To bo pač varuh znamenite džamije, za hodža je vse premlad, preveč hrepenenja je v njegovih temnorjavih očeh.

Marantosko polje.

TRST - ATENE „JAMBOREE“

Vse leto nismo delali drugega kot premišljevali in se pripravljali na naš največji dogodek — Jamboree. Vsak skavt si ne želi drugega, kot da bi vsaj enkrat v svojem življenju lahko prisostvoval temu največjemu pomembnemu dogodku v skavtskem življenju. Prevzet si ob pogledu na velikansko množico teh mladih fantov in tudi že starejših mož, ki so si izbrali poleg drugega dela in skrbi na žvljenjski poti še skavtske ideale. Srce vsakega skavta zagori in čuti, da ni sam, temveč, da nas je devet milijonov, ki veruje v besede Baden Pawela.

Jamboree imajo skavti vsaka štiri leta in vsakokrat v drugi državi. Letošnji je bil enajsti. Udeležba na tem svetovnem skavtskem taboru je bila velika. Na maratonskem polju, kjer je bil letos shod, je taborilo okoli 15.000 skavtov, ki so prišli kot delegatje iz vseh skavtskih skupin, ki tvorijo skavtsko družino. Poleg teh je bilo pa še ogromno drugih skavtov, ki so prišli in si le ogledali Jamboree in nato šli dalje. Med temi smo bili tudi mi, slovenski tržaški skavti.

21. julija ob 14. uri smo odpotovali iz Trsta s svojim avtobusom. Vseh skupaj nas je bilo 39. Bili smo večinoma starejši skavti, pa tudi nekaj mlajših je bilo med nami. Naš prvi cilj je bilo Maratonsko polje in potem ostala Grčija.

Na Jamboreeju smo bili prvi dan ob otvoritvi in nato še dvakrat pozneje. V ostalem času — na potovanju smo bili namreč 16 dni — smo si ogledali Grčijo. Če bi koga zanimalo skozi katere kraje smo potovali, naj kar vzame zemljevid v roke in mi sledi: Trst, Opčine, Sežana, Ljubljana, Zagreb, Beograd, Skopje, Titov Veles, Dževdželija, (tu je meja med Jugoslavijo in Grčijo) Solun, Verria, Kazani, Larissa, Lamia, Atene, Korint, Mitzene, Camp Sounion, Pirej, domov grede pa še Tebe. Mislim, da bo vsem ostalo v nepozabnem spominu to kar smo videli in doživeli. Posebno še če smo sledili temu potovanju z zgodovinskim atlasom v roki. Skoraj bi pozabil na

Termopile, kjer se je marsikateri skavt — klasik postavil, da nam bo prebral napis na spomeniku, pa mu je nek drugošolec gladko zdrdl slovenski prevod in je seveda klasik noben obstal.

Marsikdo se bo vprašal: »Kaj so odnesli od tega potovanja ti fantje, ki so šli tako daleč?« Nismo šli samo za šport, šli smo v to veliko mednarodno družino, da povemo, da živi tu na Tržaškem naša manjšina, in da ima tudi ona svoje skavte. Toda v Grčijo oziroma na Maratonsko polje smo šli iskat še nekaj: novih moči in navdušenja, ki ga marsikdaj zelo potrebujemo. In smo ga zares tudi dobili.

Marijan Metlika

Srečanje s koroško mladino

Zadnji dan vročega avgusta smo se odpeljali iz Trsta, naložili med potjo prijatelje iz okolice, se ustavili v Gorici, da so se nam pridružili še goriški znanci, in smo se odpeljali s pesmijo in smehom na ustnih k dragim Korošcem.

Naše potovanje po Koroški je organizirala KOROŠKA DIJAŠKA ZVEZA in če prevzamemo organizacijo ti fantje, jo tudi izpeljejo zares. Takoj za mejo so nas ljubeznivo sprejeli in potem je potekalo naše potovanje po točnem načrtu, ki ga je vsakdo od nas dobil natisnjene s priloženim zemljevidom Koroške.

Koroška je zmeraj lepa, pa jo glej v jutranjem svitu ali sredi opoldanskega pekočega sonca ali pa v nastopajočem mraku. Mi smo potovali vanjo, ko je že ugašal dan, a je bilo zares lepo. Vozili smo se preko polj, za jezera in prispeli v prvih večernih urah v Celovec.

V dijaškem domu Haimlinger so nam šolske sestre odlično postregle. Tu smo tudi prenočili. Gotovo se nismo dovolj zahvalili za resnično gostoljubnost v domu. Bili smo pač izletniki in še mladi povrhu, zato je razumljivo, da so morali z nami v marsičem potrpeti.

Ob knežjem kamnu na Gosposvetškem polju smo v kratkem preleteli v nedeljo zjutraj našo zgodnjo zgodovino in se spomnili umeščanja vojvod v slovenskem jeziku. Na to nas je spomnil zgodovinar dr. Maks Šah, potem pa smo imeli farno nedeljsko mašo pri Gospe Sveti. Ljubeznivo je z nami potoval g. Reven iz Celovca, ki je maševal in pridigal ob grobu svetega Modesta, mi pa smo med mašo peli, da so farani začudeno gledali, od kod smo. Na grobu škofa Modesta smo tudi molili za naš narod in za svetlo in lepo pot slovenske mladine na Koroškem, Goriškem in Tržaškem. Imeli smo občutek, da je bilo to romanje h Gospe Sveti naš najlepši del izleta.

Vendar se morajo tudi tuji spoštljivo držati predpisov. Pred džamijo stoji umetno zgrajen, okrogel vodnjak z večjimi pipami. Tu se pravoverni muslimani umivajo, preden stopijo bosi v svoje svetišče. Tudi mi se moramo sezuti ali pa vstopiti pri stranskih vratih in stati le na navadni, ozki preprogi. Izberemo drugo. Simpatičen človek stoji pred nami bos na rdečem čilimu, ki pokriva vso, dokaj veliko džamijo. Okrogel prostor razsvetljujejo visoko pod stropom vzdana okna. V mošeji je hladno in čudno skrivnostno. Nekoč slavna džamija je danes skoraj le zgodovinski spomenik. Polumesec nad Makedonijo je zatopil, muslimanov je vedno manj, mladina se za vero svojih očetov ne meni več z nekdanjo predanostjo. Tudi razlaga bistrega m'adege človeka ne prihaja iz globin prepričanja, ampak je naučena.

Plačali smo vstopnino, se podpisali v knjigo obiskovavcev in kupili nekaj razglednic. Naš ciceron je postal uslužen, skoraj zaupljiv. Ne da bi vedeli, da je ob mošeji tudi grob znamenitega Mustafa paše, nas je sam opozoril nanj in nam odprl okrogel prostor z velikim, težkim katafalkom. Nemo smo postali nekaj minut in v teh nekaj minutah smo pri sebi ponovili zgodovinsko znanje tistih davnih bridkih dni, ko so Turki gospodovali temu ljudstvu in mu niso dovolili, da bi gradilo svoja pravoslavna svetišča višje od muslimanskih minaretov. Ponižani in razžaljeni narod šele polagoma preboleva strašno zgodovinsko preizkušnjo in si gradi nov dom, novo domovino in kulturo.

»Razumete nemački?« nas je ob slovesu skoraj v zadregi povprašal mladi človek. »Razumemo, bi mogli kaj pomagati,« smo bili pripravljeni na uslugo.

Mladi musliman je potegnil iz žepa precej veliko belo ovojnico. »Pred nekaj meseci je obiskal naše mesto prijazen nemški inženir. Zelo ga je zanimala zgradba te džamije. Z mojim revnim nemškim znanjem sem mu le približno dopovedal njeno vrednost in pomembnost. Povabil me je na obisk k sebi, kjer bi se mogel mnogokaj naučiti. Tu mi piše in pošilja pisma, pa ne morem razumeti...«

Prav radi smo mu pretolmačili prijazno pisanje in mu zaželeli lepo potovanje. Kot prijatelji smo se ločili.

Najlepša džamija v Skopju je danes razvalina, vitki minaret se je sesul nanjo. Grob Mustafa paše, kdo še misli nanj? In ti mladi človek, mogli bi te imenovati, prijatelj, kje si ti? Ali si preživel jutro 26. julija, ali počivaš pod razvalinami v soseščini slavne mošeje? Tudi tebi ljub spomin...

Sedimo v krasno urejeni kavarni, zgrajeni med zidovi stare Dušanove trdnjave. Trije slovenski učitelji. Da ni še proti večeru tako neusmiljeno vroče, bi se počutili kakor na vrtu hotela Union v Ljubljani. Črno oblečen natakaj prinaša, kar smo si zaželeli. Samo piva, mrzlega piva, da bomo mogli spet misliti in govoriti. Dolgi kavarniški prostor je odprt proti gorskemu hrbtu, ki ga Makedonci imenujejo Vodno. Deloma pogozden svet tolaži utrjene oči. Pod pobočjem je naselje prijaznih vil. Tam stanuje predsednik makedonske republike. Lepo mora biti tam. Čisto rahel večerni veter je zavel od Vodnega in zganil rožne nasade pred kavarno. Tedaj je nekdo odprl radio. Kakor pretrgani vzdih žalostnega srca je signal makedonskega radia. Še in še. Nato poročila v makedonščini. Poslušamo in skušamo razumeti. Tudi tu doli, na jugu Balkana vedo o vsem, kar se godi v velikem svetu. Zmagala je človeška pamet: pripravlja se veliki dogovor za prepoved jedrskih poizkusov.

Poslušamo enakomerno pripovedovanje v radiu, gledamo v večerni mrak tonečo krajino in kakor da bi segalo v nas čudno domotožje. Nič pravega si ne znamo povedati. Pri sosednji mizi si šepetata dva mlada človeka, najbrž o ljubezni in veliki sreči, ki je pred njima.

Ali sta jo ali jo bosta učakala, ali je v vajino srečo segla mrzla smrt in jo pohodila kakor rožne grmiče pred kavarno? Kajne, da se ni zgodilo z vama tisto najhujše in še živita? Vso srečo vama želimo, kjerkoli sta in z vama vsem tisočem in deset

tisočem, ki so bili v tistem julijskem večeru, teden dni pred usodnim potresom, srečni, zdravi in zadovoljni.

»Pol devetih je ura. Čas je, da odrinemo. Nocoj se moramo odpočiti, da bomo jutri lahko nadaljevali pot proti Bitolu,« sem se kakor prebudila iz otožne zasanjanosti.

»Pol devetih?« sta se začudila sopotnika. »Nekaj minut manjka do osmih. Lahko še posedimo in gremo nato v mesto na promenado. Pravijo, da je zvečer vse živo na ulicah. Doživimo še to,« sta sporazumno sklenila in se udobno zleknila na stolu.

»Kaj promenada! Vajnejši problem je zdaj moja ura. Od kar smo v Skopju, mi brez vzroka neumno prehitava. V tren urah za pol ure. Doma se mi to nikoli ne primeri. Mi pa vendar ne bo na potovanju kar tako odpovedala?« me je skrbelo.

Sopotnika se kratkočasita ob mojih skrbih in ob moji uri. »Slaba roba, kaj hočete. Tudi najboljše švicarske ure je nekega dne konec, kaj ne bi bilo moje, ki še prave znamke nima.«

Nehote mislim na uro. Kaj ji je bilo tiste dni v Skopju? Ali nas je s prehitovanjem silila, naj kmalu zapustimo vroče mesto. V Ohridu se je drobna stvarica umirila in spet pravično vrtela svoja kolesca. Vse do danes je do minute natančna.

Spet moram misliti na Skopje, ponosno mesto Skopje. Dober teden dni za našim obiskom se je sesulo kakor otroško zgrajena stavbica iz lepenke. Koliko dragocenih kulturnih spomenikov je pokopalo pod seboj in jih umčilo. Težko nam je za njimi, mrzlimi dokumenti kulturne preteklosti, teže, mnogo teže nam je za tisoči in več življenj, ugaslimi in strtimi pod težkimi, nevarnimi ruševinami. Vsem in vsakemu posebej naš spomin!

V nedeljo zvečer smo bili že v Ohridu, makedonski Opatiji. Kakor malo morje sanja pred nami jezero. Ohridska legenda, skrivnostna, neznane lepote polna. Vonj južnih vrtnic polni ozračje. Pridružimo se neznani množici ljudi, ki uživajo nedeljski večer ob jezeru. Domačini so in tujci iz vseh delov sveta. Med njimi tudi trije slovenski učitelji.

Častitljiv spomenik slavne preteklosti romantičnega Ohrida je cerkev svete Zofije, nekoč katoliška cerkev, ki so jo Turki spremenili v svojo mošejo. Danes je restavrirana in čudovite freske pripovedujejo o veri in ljubezni davnih makedonskih rodov.

Nocoj bo v cerkvi koncert filharmonije iz Skopja. Dobili smo še zadnje vstopnice. Hladna cerkev, resno vzdušje bizantinske umetnosti in nato izbrane skladbe klasičnih mojstrov, ki so jih skopski umetniki kar najlepše in v zadovoljstvo vseh, tudi razvajenih tujih gostov, dovršeno odigrali.

Višek je bila zadnja točka. Provizorične lesene stopnice na staro prižnico so napobile mlade pevke, vse v blesteči tkanini bele svile. Cvet skopljanskih deklic. Po navdušenem ploskanju je nato vstopila v črno koncertno obleko oblečena operna pevka, solistka iz Skopja.

Izvajali so v latinskem besedilu čudovito, večno lepo skladbo Stabat Mater... Mati žalostna je stala. Bolj kot z razumevanjem sem spremljala igro in petje s srcem. In to v daljnem Ohridu, sredi pravoslavnega sveta. Stabat Mater Dolorosa.

Razmišljam. Ali je bila večno lepa pesem kakor slutnja, kakor uvod v novo tragedijo mesta, ponosnega mesta Skopja. Kje ste, mladi makedonski umetniki in pevci zdaj? Kakor nekoč Dolorosa pod križem, stojite tudi vi morda ob grobovih svojih najdražjih, molčite in jočete. Silna je vaša bolečina in ni je besede s katero bi vas mogli in znali potolažiti.

Vendar, bratje in sestre! Na gori trpljenja se je prižgala velika luč novega upanja in življenja. Za vsako, še tako črno nočjo velikega petka pride velikonočno jutro vstajenja in miru. Z vami, danes najbolj preizkušenimi, ga čakamo vsi in vemo, da pride.

Te odlomke mojih popotnih zapiskov bi vam, bratje in sestre, rada poklonila v tolažbo in spomin.

Kosili smo v gospodinjski šoli v št. Rupertu. Spet smo bili deležni ljubeznivega sprejema šolskih sester. Na mizi smo imeli pravo posebnost — jelenje meso, ki ga je poslal velik prijatelj tržaške mladine kot pozdrav s koroških planin. Žal, da nismo mogli do njega, da bi se mu zahvalili za ljubeznivost.

Iz št. Ruperta smo hiteli preko Dravskega mostu, Sinče in Doberle vasi v Šmihel, od tod pa na Pliberški sejem. Tu je seveda prišel vsak na svoj račun. Tu smo se srečali še z mnogimi novimi Korošci, zapeli in se potem vrnili skupno z njimi v Šmihel. Tu je bil še kratek postanek. Gospod dekan, pisatelj Srienca nas je povabil v društvene prostore na malico in je pozdravil vse. Opozoril je, naj ne gledamo samo zunanjo Koroško, ampak vso njeno globino. Nismo se mogli zadosti zahvaliti prijaznosti g. dekana. Prof. Peterlin se je končno zahvalil vsem, ki so nam pripravili tako lepa dneva na Koroškem, da jih ne bo nihče od nas pozabil.

Ker je bila dolga pot pred nami, smo se morali kmalu odpraviti dalje, čeprav smo se kar težko odločili za to. Najrajši bi še ostali na Koroškem.

Poljali smo se ponovno skozi Celovec, potem pa dalje proti meji, skozi Gorico in v Trst.

Srečanje mladine vseh treh pokrajin gotovo ne bo zadnje. Vsi želimo, da bi se kmalu spet videli.

Mladinski izlet je pripravil Slovenski kulturni klub s pomočjo Koroške dijaške zveze.

J. S.

SAVINA REMEC

Hi preteklosti

Rojena

*iz rose in hudournika,
zemlje in ostrega kamna,
doline in strmega griča;*

*iz oblakov in modrine neba,
sonca in svežega zraka,
trave in temnega bora.*

Zaprta

*med štirimi mrzlimi stenami,
vkljenjena v spone napredka,
iščem izhod iz moreče sivine
s spominom vizije preteklosti.*

TUDI VI? TUDI MI! ZAKAJ PA NE?

MAŠA PO TELEVIZIJI

Ali je dovolj, da ob nedeljah sledim maši po televiziji? Ali moram prav v cerkev? Bolnik

Kdor hoče zadostiti cerkveni zapovedi o nedeljski maši, mora p. av k maši, na kraj, kjer se ta daruje. Ni dovolj, da sledi maši po televiziji. Kdor iz priznanih vzrokov ne more k maši, ker je na primer bolan, je dolžnosti oproščen.

Lepo je, če bolnik sledi maši po televiziji. Prepričan sem, da je deležen milosti, ki so jih deležni tisti, ki k maši lahko gredo. Morda ne soglašajo vsi s tem mojim mnenjem, a ni rečeno, da ga ne smem zagovarjati. Po televiziji je gledavec prav gotovo »prisoten« na kraju, kjer se nekaj odigrava, kakor na primer sveta maša. Do tega »spoznanja« sem prišel na dan, ko je sveti oče Janez XXIII. umiral in je bila na trgu svetega Petra sveta maša. Kdo bi si upal tisti dan reči, da nismo vsi pri sveti maši na trgu sv. Petra?

EN SAM GREH...

Veliko se govori o božjem usmiljenju, a kljub temu učite, da za večno pogubljenje — pekel, zadostuje en sam greh. Če Bog tako hudo kaznuje en sam greh, je treba reči, da je krivičen. In to ni prav.

Marta Škerlavaj

Pa kaj ni prav? Bog ni krivičen, ker krivičen biti ne more. Je tudi usmiljen. Združiti obe kreposti je nam ljudem zelo težko. Pomisli na profesorja, ki mora biti pri izpitih pravičen in usmiljen. Med letom dijaki zahtevajo od profesorja, da je pravičen. Ob koncu leta in pri izpitih pa rajši vidijo, da je usmiljen. Ne sodimo torej Boga po svojih željah in koristih!

Poudariti je treba, da gre za smrtni greh, to je za tak prestop, s katerim se človek Bogu upre. »mu obrne hrbet« in gre po svoji poti, pa čeprav ve, da to ni pot, ki je potrebna za ohranitev prijateljstva z Bogom. Z enim samim grehom človek zavrne prijateljstvo božje in postane njegov sovražnik, ker sam tako hoče. In kdor umrje v tem neprijateljstvu, je za večno pogubljen. Je pogubljen, ker sam tako hoče; ker je pač po svoji krivdi zavrgel milost božjo.

NESOGLASJE MED KATOLIČANI

Ali je res, da se katoličani na Tržaškem med seboj kregajo? Če to drži, moram reči, da ni prav. Vsaj tu bi morala biti enotnost pod varstvom krščanske ljubezni!

Vernik v izseljenstvu

Najprej je treba vedeti, da zapoved krščanske ljubezni zahteva, da povemo in ohranjamo resnico, tudi če je včasih komu neprijetno. Molčati, ko so v nevarnosti vera, zaupanje med ljudmi, delo za narodni blagor (pravil!) itd. je delo proti

krščanski ljubezni. Da pri tem včasih pade kaka ostra beseda, izraz notranje bolesti in skrbi, je povsem razumljivo. To velja še posebno tam, kjer je svoboda in je vsak prost, da po svoje izrazi svoje misli, želje, gledanje na sedanje in bodoče dogodke, svoje načrte in izkušnje. Težave današnjega časa so tako velike, da jih ne more vsak sam pravilno in temeljito presoditi in temu primerno tudi prave ukrepe sprejeti. Kjer je vse delo od zgoraj ukazano in dirigirano, tam se samo uboga in molči. Med našimi katoliškimi vrstami pa ni tako. Tu si iščemo sami poti in sredstev, da poleg zvestobe do Cerkve ohranimo še svobodo in zvestobo do naroda in da za ta narod tudi nekaj naredimo. Imenovati to iskanje »kreganje« je gotovo nepravilno.

Naše delo naleti na veliko nasprotovanje pri tistih, ki ne vidijo radi, da se katoliški Slovenci gibljemo in kljub težavam tudi delamo. Zato bi radi na razne načine preprečili vsako naše delo in veselje. Zato slišimo govoriti o kreganju, o nesoglasju, o osebnih interesih, strahzarjih in ne vem še kaj. Poslužujejo se podpihovanja in izkoristijo kako naše nesoglasje, ali našo osebno slabost, da iz muhe naredijo kornja. V tem je danes glavno njihovo orožje proti našemu delu.

Bodimo pa duhovniki in laiki na vse to pozorni! Če imamo težave in če je potrebno trpljenje, da te težave premostimo, potem naj te težave ostanejo med nami in ne razstresajmo jih proti vsem vetrovom. Potrebna je enotnost pri delu. Ta se pa ustvari z zaupanjem, skupnim razgovorom in pobudami, ki jih potem tudi res pogumno izvedemo. Zagovarjajmo naše delo strnjeno v enotnih vrstah. Najhujša nevarnost za nas je danes zavest, da vsak sam sebi zadostuje.

NOVE ŽUPNIJE V TRSTU IN SLOVENSKI VERNIKI

V Trstu so v zadnjih letih ustanovili več novih župnij. Pravijo, da bodo ustanovili še kakšno. To je vse dobro, a še boljše bi bilo, če bi v teh novih župnijah poskrbeli tudi za slovenske vernike. Zdi se, da ni tako. Prijatelj Mladike na Greti

Dušnopastirsko pravilo je, da je treba vernike iskati, še posebno tiste, ki so od verskega življenja najbolj oddaljeni. To načelo svetuje, da se v župnijah, kjer je večje število Slovencev, upostavi in uredi dušnopastirsko delo z lastnim dušnim pastirjem, lastno službo božjo in verskimi organizacijami. Do tega imajo naši ljudje pravico.

Ena stvar je pravica, druga pa možnost, da se tej pravici zadosti. Kje naj najdemo duhovnike? Danes je v Trstu služba božja v slovenskem jeziku v devetih župnijah in še ta na žalost trpi, ker se premnogi naši ljudje zanjo premalo ali nič ne zanimajo. Brez velikih težav bi se te

»postojanke« okrepile, če bi verska in narodna zavest naših ljudi našim duhovnikom dajala več opore in poguma. Po mojem mnenju je to najbolj potrebno: ohraniti in okrepiti tisto službo božjo, ki že obstaja. Če cerkvene oblasti vidijo, da Slovenci svojo službo božjo ljubijo in se zanjo žrtvujejo, potem moremo pričakovati, da bo tudi novim župnijam posvečena večja skrb.

KOMUNISTIČNA DRUŠTVA

Kanon 2335 Zakonika cerkvenega prava se glasi: »Kateri se vpišejo v frامasonsko družbo ali v druga društva iste vrste, ki rovarijo proti Cerkvi ali proti zakonitim državnim oblastem, zapadejo s tem izobčenju, ki je preprosto pridržano apostolski stolici.«

Ali so med ta društva všteta tudi komunistična? Dijak

Nel Dne 1. 7. 1949 je izšel odlok Kongregacije sv. Oficija, ki ugotavlja, da je komunistični nauk brezverski, ker dialektični materializem izključuje Boga in vero. Iz tega sledi, da je širjenje komunizma neobhodno združeno z odpravo kakršnekoli vere in da je zagovarjanje, odobravanje in širjenje tega nauka »greh proti veri v Boga«. Katoličan, ki v celoti sprejme komunistični nauk — in to tudi na zunaj pokaže, zlasti s propagando — zavre katoliško vero in Cerkev ga smatra za odpadnika in kot takega ga zadene kazen izobčenja. Vse komunistične ustanove, društva, listi itd., ki so pač ustanovljene za širjenje komunistične ideologije, predstavljajo resno nevarnost za versko krščansko življenje. Zato pred njimi Cerkev svari, ker se je vsak katoličan dolžan izogibati že nevarnosti za greh in ne samo greha.

Kdor torej stopi v komunistično društvo, podpira delo proti veri v Boga in krščanskemu življenju. In to je moralno slabo delo — greh. Ni pa s tem že izobčen. Izobčen je le tisti, ki od vere dejansko tudi odpade.

Kakor se že iz tega vidi, je Cerkev pri obsodbi komunističnih društev izbrala drugo pot.

ALI JE OMEJEVANJE ROJSTEV GREH?

Greh je to, kar je proti naravni in božji postavi. Zakonska zveza je ustanova, ki ima kot prvi namen rodno in vzgojo otrok. Kdor se torej poroči, sprejme nase tudi naloge, da bo po svojih močeh in možnosti poskrbel, da bo ta namen zakonske zveze tudi dosežen.

Omejevanje rojstev je greh, kadar se to doseže s kršitvijo zakonske zvestobe in čistosti, z uporabljanjem kontracepcijskih sredstev, z umori še nerojenih otrok (splavi) in z nerodnim ter nepoštenim življenjem.

Ves ta problem zavzema v našem času še posebno važnost, kakor je bilo opisano v prejšnji številki Mladike.

Lojze Škerl

Same laži

Obdaja jo tišina. Sama stoji sredi odra. Sedeži v dvorani so sedaj prazni. Na tleh ležijo papirčki, ogorki cigaret, pepel, ne- kje v kotu je gumb. Ob kulisi leži prevrnjen stol. V kot je nekdo zagnal cunjo, s katero si je prej očistil našminkani obraz. Na mizi je še vloga, ki jo je nekdo bral, ko je sedel pri njej. Pepe- (nik je poln do vrha. Ugasne luč v dvorani in prižge vse luči na odru.

Hotela bi, da bi spet zaživele vse tiste podobe, ki so jih pravkar igrali. A ni mogoče. Vse to, kar je bilo še pred nekaj minutami lepo, skoraj živo, se zdaj kaže v vsej svoji lažnjivosti: zavese, slike, luči — sama prevara. Vse skupaj je sedaj pusto, zapuščeno: podoba iz človeškega življenja.

Zunaj jo nekdo pokliče, spozna glas, a ji ni do tega, da bi odgovorila. Nekaj jo tišči v grlu. Kako različna je bila intonacija glasu sedaj! Zasliši del dialoga. Glasove: svojega, ostalih igrav- cev in pa njegovega...

»Ali odhajaš?«

»Seveda, kaj si mislila, da bom še ostal?«

»Zakaj ne? Ali ti ni moja družba ugajala do sedaj?«

»Da, seveda. A mi nič več. Šele sedaj vem, kdo si, oziroma čigava hči si. Pravzaprav ne vem, čigava si. Povej mi, kdo si, kdo je tvoj oče, in ostanem. Ali ti tega noče povedati tvoja mati?«

»Ali te tako zanima? Kaj ti mar moja družina, moje ime! Ali ni dovolj, da poznaš mene in mojo poštenost? Odgovori! Za- kaj mi ne odgovoriš?«

»O tebi mislim isto kot o tvoji materi. Sad ne pade daleč od drevesa, ha!«

»Ne žali moje matere!«

»Ali sem te zadel v živo?«

Odlomek iz igre. Odlomek njenega življenja. Njena duša je bila pred kratkim pred občinstvom kot odprta knjiga, odkrita, a nihče ni znal razbrati ničesar iz nje. Mislili so, da je igrala. Čudili so se njeni tako doživeti igri: občudovali so njen jok, ki je bil tako pristen. Niso si znali razložiti. Človek pač vedno išče komplikacij.

Ugasnila je luči in odšla za tovariši vesela in razposajena. Nikomur ni prišlo na misel, da je zdaj igrala, ko se je delala veselo, ne pa prej.

Prišel ji je nasproti režiser in ji čestital k uspehu.

»Prekosila si skoraj samo sebe!«

Čudne besede, katerih on sam ni mogel doumeti. Sam ni vedel, kako se je za trenutek približal resnici. Nekdo se je še čudil, kako se je tako vživela v vlogo. Če bi vedel, bi se morda več ne čudil. Odšel bi od nje in ji vrgel tretjič v obraz:

»Tvoja družba mi ne ugaja več... Zdaj šele vem, kdo si...«

NAPREDOVANJE TREH NASIH PROFESORJEV

Prof. dr. MARTIN JEVNIKAR, ki slušbuje vsa povojna leta na slovenskih srednjih šolah v Trstu, je bil imenovan za poverjenega profesorja na univerzi v Padovi in sicer na novoustanovljeni stolici za slovenski jezik in književnost. Prof. Jevnikar bo poleg predavanj na univerzi še vedno pouče- val nekaj ur na slovenskih srednjih šolah v Trstu.

Prof. dr. BOŽO RADOVIČ, ki je tudi služboval na slovenskih srednjih šo- lah, pa je postal stalni lektor za slovenski jezik na univerzi v Neaplju. Te dni se bo dokončno preselil na novo službeno mesto.

V švicarskem mestu Chur pa je bil imenovan za profesorja moralke v bogoslovju dr. LOJZE ŠUSTAR.

Vsem profesorjem naše iskrene čestitke k napredovanju.

Letošnji števerjanski „Praznik grozdja“

GOSTOVANJE ODRA MLADJE

Prvo nedeljo septembra števerjansko ka- toliško prosvetno društvo ni imelo sreče, da bi doživelo Praznik grozdja doma. Preveč je deževalo in se je bilo zato treba umak- niti pod streho — v katoliški dom v Gorico. Števerjanski mladini, ki deluje v okviru do- mačega prosvetnega društva moramo izre- či, vse priznanje za njeno delavnost, iz- najdljivost in pogum. Tudi letos niso ho- teli opustiti tradicionalnega praznika. Že več let so gostovali na ta dan Tržačani, letos so povabili Korošce, tako poskrbe Štever- janci za spremembo. Žal nam je bilo, da nismo mogli v soncu na prijaznem griču doživeti prve septembrske nedelje, a šte- verjanska mladina se ni prestrašila, izvedla je svoj program: pripeljali so grozdje in domače vino v Gorico na kraj prireditve in smo mogli tako imeti prijeten kulturni užitek, obenem pa okusiti vonj briških vi- nogradov.

Zdaj pa še prireditev sama: jedro prazni- ka je bila predstava kmečke igre *Mati Te- reza*, ki jo je pripravil *Oder Mladje* s Ko- roške.

To je mlada igravska skupina, ki si je nadela nalogo, da dvigne gledališko sloven- sko odrsko umetnost na Koroškem, kakor si je nekako ista skupina nadela nalogo prelomiti tudi v književnosti s starimi o- prijemi in želi zaživeti novo polno življenje, kakor ga nakazuje v lastni reviji *Mladje*. Na Tržaškem in Goriškem smo v nekem smislu razvajeni, ko gremo na predstave ali kon- certe, ker imamo pač tu poklicna gledališča. Razumljivo je, da morajo biti predstave poklicnih gledališč na neki dostojni višini, saj se posvečajo izključno temu delu in po- klicno živijo od njega. Vendar smo bili pri- jetno presenečeni nad izvedbo mladih ama- terskih koroških igravcev. Predstava je v celoti prepričala in osvojila gledavce, Zanos in ljubezen mladih ljudi je nadomestila vse tisto, česar še niso mogli mladi izvajav- ci osvojiti v kratkotrajnem delu. Zapustili so torej nad vse lep vtis in je občinstvo tako igravcem kot režiserju izrazilo toplo priznanje. Mi bi želeli predvsem to povda- riti, a kot revija se želimo dotakniti po- drobnejše izvedbe, ker vemo, da to igravci že in se ne zadovoljijo le s splošnim pri- znanjem; pred njimi je še pot dela in pri- zadevanja, saj so si zastavili velike naloge.

Režiser Erik Prunč, ki Oder vodi, je imel veliko dela, da je dosegel ta uspeh. To mo- re čutiti samo tisti, ki je kdaj delal z igrav- ci, ki iščejo prvi korak na odru in skušajo prepričati s prvo besedo, ki jo izrečejo. Ni mogel še pri vseh ustvariti samozvesti na- stopa, zato je bil pri mnogih korak nego-

tov in se je vrtel v horizontalni črti začetniškega »naprej in nazaj«. Jasno je tudi, da ni mogel doseči potrebnega ritma in je zato predstava dajala delno vtis razvlečenosti. Ni bilo še mogoče doseči hitrih reakcij z odgovori na vprašanja in zato pač delno zbledi napetost. Morda je prvi prizor z glasom izza odra še premalo izrazil in neučinkovit, a ne smemo pozabiti, da so bili igralci na naznanem odru. Seveda ni še mogel oblikovati pri vseh zadosti besede in še to in ono bi lahko rekli. Vendar je dosegel že tisto začetno zlitost, ki je potegnila te mlade igralce v začarani krog gledališkega vzdušja, da so že iskali vsak zase in skupno tiste nove ljudi, ki jih morajo zaževeti. In tudi tega je vodja te igravske skupine lahko vesel. Treba bo še trdega dela in veliko vztrajnosti — a ne dvomimo, da je to v vseh.

Kako so se lotili vsak svoje vloge? *Elia Jank* je imela izredno težko vlogo, ko je morala še tako mlada ustvariti lik velike matere Tereze. Zdelo se mi je skoraj nemogoče, da bi jo zmogla. In vendar je zaživelo v njej toliko čustev zrelega človeka, da je pogosto gledavec pozabil, da živi v tem liku povsem mlad človek.

Res, da je imel *Matevž Grilc* mnogo lažjo vlogo, ker je pač ustvarjal lik mladega človeka, vendar se zdi, da je nadarjen igralec, ki bo lahko razvil še svojo igro. Odlikuje ga zelo lep in siguren nastop, lepa barva glasu, zelo dobra izgovorjava in in doživetost vloge.

Elči Gallobova je ustvarila v dekli Aniki nekoliko rahlo podobo, delno prenežno, delno pa je že zrasla v prepričljiv izraz.

Poleg Ernesta in Krošnjarja Lojza je bil sosed Rudolf, ki ga je igral *Franc Koncilja*, najbolj enovita in tudi najbolj prepričljiva podoba, tako v nastopu, v mimiki in pristnosti besede. Če bo izdelal igralec še nekaj otenkov, bo ta Rudolf gotovo povsem prepričljiv in zelo učinkovit.

Krošnjar Lojz, ki ga je igral *Erik Prunč*, je enotna in dobro zaokrožena podoba, v nastopu siguren, v reakciji točen, in posebno v tretjem dejanju v celoti prepričljiv.

Orožnik Dubois *Jožeta Habernika* je še malce negotov in neizdelan, čeprav oblikovan s posebno prizadevnostjo.

Kmetov glas *Toneta Rigelnika* je izzvenel malce nejasno, vendar mu je skušal dati grozotnost, ki napoveduje razplet drame.

Kot zdravnik je nastopil *Gustav Malle*, kot dr. Martel pa *Heini Schuster*. Oba sta skušala doprinesti svoj delež, da je predstava tako dobro uspela.

V vseh nastopajočih je torej bilo mnogo dobre volje in mnogo prizadevnosti. Vsi so pokazali dobro mero sposobnosti in darovitosti, vsi mnogo ljubezni do lepe naše besede na odru in do odrskega ustvarjanja. Zato jim želimo lepo rast in mnogo uspehov, pa ponovno gostovanje na Goriškem in Tržaškem.

Jože Peterlin

MILENA MERLAK DETELA

STRAH

*Črno rumena tišina sika:
močeradi zbirajo
skrivaj svoj strup.*

*Nimam obzidja,
ne znam se braniti.*

*Po tuji cesti bežim;
drobci strupenih oken
mi prebadajo stopala,
močeradi nastavljajo
kačje mreže.*

*V krik bežim med ograjami:
Ljubimo se, ljubimo se!
Zakaj se bolj ne ljubimo!*

*Bežim skozi črno rumeno tišino,
obcestni kanali mi razkazujejo
črne labode z zavitimimi vratovi,
močeradi polnijo strupnike.*

Bežim...

Vsi strupniki so napolnjeni do vrha.

Črno rumena tišina...

Rdečečrna pikapolonica

*Sonce divja kot požigavec,
pod ognjeno koso padajo najvišje trave,
majhne njive oglenijo v veliko polje peska.*

*Rdečečrna pikapolonica nosi roso,
plazi se po zoglelenih listih,
okoli nje težko stopajo kamele brez vode*

*Rdečečrna pikapolonica nosi roso,
rada bi osvežila zelene puščavske potnike,
ki jim srce spreminja prste v vrtnice.*

*Sonce divja kot požigavec,
žeja tepe zelena življenja do smrti;
po polju peska pa se plazi pikapolonica,
nosi roso zvestim popotnikom,
ki živijo od svojih solz.*

GRAŠČINA

(Nadaljevanje)

TRGOVEC S PUŠE: Ne, gospod. Gotovo niste govorili resnice. Kajti blagajna nesmrtnih je nesmrtna. Vaš žep je neskončen, vaše roke segajo v najskritejše točke sveta. Pred vami ni nihče varen. Vaše blagajne so polne, samo seči morate, samo zagrabititi morate, samo postati morate polip sveta.

UPRAVNIK: O tem bi lahko govorila. Mislim pa, da ste me prepričali.

TRGOVEC S PUŠE: Vidite, res nisem zaman govoril. Res ste nesmrtni. In moje dišave so prav tako nesmrtni. Poglejte, kaj vse vam prinašam v tej težki uri. Moji darovi so v tej uri nekaj posebnega. Zaradi njih postaja življenje lepo, zaradi njih se v nesmrtni vrača nesmrtnost. In cesar, ki prihaja, bo zagledal graščino v vsem sijaju. Kajti kaj je boljše, kot raca, ki je posuta s soljo in nadišavljena s poprom, lovorjem, ja nežom in dragocenim žafranom. In kaj je boljšega, kot čudovit jabolčni kompot, blagoslovljen z najboljšim cimetom, kar ga je rodil svet. Kaj je boljšega od te žlahtne kumine ali tega skrivnostnega muškata. In zeleni pehtran bo prišel na vašo mizo pomlad. Potica bo najokusnejša potica sveta in cesarju bodo žarele oči in graščino bo povišal v kraljevino.

UPRAVNIK: Res je, kar govorite. Veliko je vaše poslanstvo in vaši darovi so dragocenejši kot smo mislili. Zato, dekla, stori, kar ti bom rekel. Skoči v shrambo in postavi na mizo naša skromna jedila, da proslavimo dogodek. Ti, valpet Teleban, pa steci v klet in postavi na mizo vina, čeprav se to ne more meriti z dišavami, ki nam jih prinaša veliki trgovec. Kajti kmalu bo tudi vojne konec in graščina bo zacvetela v vsem svojem sijaju. Cesar je namreč na naši strani in zgodovina bo pripovedovala — kot vedno.

TRGOVEC S PUŠE: Hvala vam, gospod. (Dekla in valpet Teleban odideta.)

XX.

UPRAVNIK: Lepo je, da ste nas obiskali. Vendar se mi zdi, da so dišave zelo drage.

TRGOVEC S PUŠE: Vse, kar je plemenito, je drago.

UPRAVNIK: To razumem. Toda koliko bomo morali plačati?

TRGOVEC S PUŠE: No ja, saj ni tako hudo. Za ščipek soli tri zlate denarje, za ščepek žafrana pa sto zlatih denarjev.

UPRAVNIK: Trgovec, saj se ne šalite?

TRGOVEC S PUŠE: Ne, gospod. Res se ne šalim.

Vem, da so dišave drage. Toda njihova cena je pravična cena. Na nedostopnih krajih sveta odlagajo rastline svoje sadove in dolge in nevarne so od tam poti do Evrope. Krvoločna plemena more hrabre trgovce v temačnih gozdovih in ob gorskih prepadih. Orel, kanja in kragulj so naši stalni spremljevalci. Nad vsemi potmi, ki vodijo

iz daljnih krajev v Evropo plahutajo zloveška krila ptičev mrhovinarjev, v nočnih urah pa skrivajo sove in cvilijo sestradane hijene.

UPRAVNIK: Predrago.

TRGOVEC S PUŠE: Toda gospod! Predrago! Kje pa. Kaj ne veste, da gre za daljne dežele, velike nevarnosti in dolga popotovanja. In — končno tudi rastline, na katerih se rojevajo dišave, niso navadne rastline. Pomislite, plemeniti gospod. To so najčudovitejša drevesa sveta. Njihova rast je posebna, njihov sok nenavadno čudovit. V azijskih sapicah trepetajo njihovi veliki listi, na belem konju pa prihaja pogumni trgovec, da jim ugrabi njihov sad in njihov cvet...

UPRAVNIK: Vse to razumem. Toda predrago.

TRGOVEC S PUŠE: No, naj bo. Za vas, plemeniti gospod. Ščepec soli dva zlata denarja, ščepec žafrana devetdeset zlatih denarjev.

UPRAVNIK: Joj, trgovec! To je zasoljeno.

TRGOVEC S PUŠE (pospravlja vrečke): No, če je tako gospod, potem sem se zaman trudil. Vidim, da me nočete razumeti. Boste pač ostali brez dragocenih dišav. Tudi tako se da živeti.

UPRAVNIK: Gospod, počakajte. Naj bo. Bom plačal.

TRGOVEC S PUŠE: Saj sem vedel, plemeniti gospod. Ljudje vaše plemenite vrste ne morejo živeti beraško. Za njih ni ničesar, kar bi bilo nemogoče. Oni se ne odevajo v beraško raševino in ne posedajo na cestnih križiščih in ne prosijo vbogajme. Njihove kašče so vedno polne. Kajti, če nimajo, vzamejo. In če ne dobijo, ugrabijo. Njihova pravica je meč in njihova resnica je sila. Njihovi so vrtovi sveta.

UPRAVNIK: Res je gospod. Dajte mi nekaj ščepcev od vsake dišave.

TRGOVEC S PUŠE (prazni vrečke): Da, gospod. Vaš pokorni sluga sem. In videli boste, o gospod, da so moje dišave čudovite. In sledili boste njihovemu dobrotljivemu vonju in okusu in nova resnica sveta bo vstala pred vašimi očmi.

XXI.

DEKLA: Tu je svinina!

VALPET TELEBAN: Tu je vino!

UPRAVNIK: Pijmo in jejmo ljudje! Kajti nov vek se spočenja.

TRGOVEC S PUŠE: Velika hvala za vse! Počaščen sem, da smem sedeti pri vaši plemeniti mizi.

XXII.

ZASOPLI STRAŽAR: Gospoda! Vesela novica! Cesar je na naši strani! Kmetavzarji se preplašeni umikajo. Mnogi so tudi mrtvi ali ujeti. Zmaga je popolna.

UPRAVNIK: To so vesele novice. Sreča nam je bila draga. Stražar, pojdite med vojake in praznujte zmago. Stražar, zakoljite našega debelega vo-

la in ga specite na ražnju v slavo zmage. Vojaki naj bodo veseli. V naši kleti tudi vzemite sod vina. Naj bo veselje popolno.

ZASOPLI STRAŽAR: Hvala gospod. Najlepša hvala (odide).

XXIII.

UPRAVNIK: Bodimo veseli. Naj gre po vsem svetu glas, da je zmaga naša.

TRGOVEC S PUŠE: Zmaga bo vedno naša.

UPRAVNIK: Res. Zmaga je bila in bo vedno naša. Skozi vsa stoletja smo pokončavali kmetavzarje in potem se najde tič, ki pravi, da je graščina tatvina in tujina.

TRGOVEC S PUŠE: Kdo pa je ta tiček?

UPRAVNIK: Oh, nepomembno živinče. Naš nekdanji vzgojitelj. Pravzaprav je to zmešan človek. Pravijo celo, da je umetnik. Še sam je rekel, da je njegov šah umetnost.

TRGOVEC S PUŠE: No ja, pri umetnikih je velikokrat tako. To so sploh bolj čudni ljudje. Kje pa imate sedaj tega vzgojitelja?

UPRAVNIK: Veste, to je popolnoma nemogoč človek. Samo nergal bi. Sedaj ga imamo v ječi.

TRGOVEC S PUŠE: V ječi? Umetnika? Kaj ne veste, kaj pomeni umetnost. Cesar je zelo natančen v teh zadevah.

UPRAVNIK: Ne. Res ne vem. Za kaj pa gre?

TRGOVEC S PUŠE: Tega vzgojitelja umetnika morate pridobiti na svojo stran. Cesar umetnike že dolgo dobro plačuje. Povem vam, da ni več nobenega nemogočega kritikantstva na dvoru. Sedaj je vse v redu. Umetniki so siti in zadovoljni in pišejo za dvor. To je njihovo poslanstvo.

UPRAVNIK: Prav pametno govorite. Toda kako ga naj pridobimo na svojo strani, ko nam pa grozi in hoče stran.

TRGOVEC S PUŠE: Pripeljite ga predme in videli boste, da bo naš.

UPRAVNIK: Naj bo. (Valptu Telebanu) Valpet Teleban, pojdi po vzgojitelja.

VALPET TELEBAN: Naj bo gospod. Vendar dvomim v uspeh. Vzgojitelj je tepec in je hudooben (odide).

XXIV.

SUŽENJ DEBELI MARTIN: Gospoda, od cesarja prihajam. (Vsi skočijo na noge).

UPRAVNIK: Zaboga. Roka se mi trese.

SUŽENJ DEBELI MARTIN: Cesar je na naši strani in je zadovoljen z našimi darili. Samo... No... Gozdiček smo morali še pridati.

UPRAVNIK: Tepec! Le kdo te je pooblastil! Svinjarija.

SUŽENJ DEBELI MARTIN: Toda, gospod. Nihče me ni pooblastil. Toda drugače ni šlo. A vendar je boljše, da se je tako zgodilo. Sedaj bomo namreč postali kraljevina. Pomislite, gospod upravnik. Iz graščine kraljevina! Naša nova zastava bo kraljevska zastava. Naš novi grb bo kraljevski grb. Naš plemeniti graščak pl. Graščina bo postal njegovo veličanstvo kralj Graščina I.

Si morete zamisliti ves ta triumf. Naša himna ne bo več zakotna graščinska himna, temveč bo kraljevska himna in vi, bospod upravnik, boste postali podkralj.

UPRAVNIK: To je res imenitno. Mogoče imaš prav, suženj debeli Martin. Vate sem vedno veroval.

SUŽENJ DEBELI MARTIN: No, šele sedaj govorite pravilno, gospod. Saj smo imeli vendar srečo... Pa da preidem k stvarim. Cesar nas bo okrog poldneva obiskal. Rekel pa je, da želi videti našo graščinsko upravo in tudi vlado. Torej moramo sestaviti vlado. Zelo se je zanimal tudi za kulturna vprašanja.

UPRAVNIK: O, presneta zadeva. No, pa kot sem rekel. Suženj debeli Martin. Tebe imenujem v imenu graščaka pl. Graščine v ministra za kolonije in ekspedicije, valpet Teleban bo postal minister za vojsko, mornarico in državno varnost, kuharica bo ministrica za preskrbo, dekla za delo, jaz bom predsednik vlade in zunanji, notranji in gospodarski minister. Manjkata nam še finančni in kulturni minister. No, finančni minister bom tudi jaz sam, težave so le s kulturo. S tem je pri nas na graščini bolj slabo.

TRGOVEC S PUŠE: Povem. To bi bila sijajna rešitev. Za kulturnega ministra imenujte vzgojitelja, pa boste imeli celotno književnost na svoji strani.

UPRAVNIK: To pa že ne! Vzgojitelja pa ne!

TRGOVEC S PUŠE: Verjemite mi, res bo pametno, če me ubogate.

UPRAVNIK: Naj bo, se pač vdam.

SUŽENJ DEBELI MARTIN: Res vam lepa hvala. Kako sem počaščen. Toda cesar je imel še neke zahteve. Izrecno zahteva, da ne izvajate nikaškršnega nasilja nad kmeti. Pravi, da se mora danes gledati bolj socialno. Zato zahteva, da sprejmemo v vlado tudi ministra za socializem. Tu je cesar že osebno izbral kandidata. Ta je gospa ministrica tovarišica tlačanka Mica Potica.

UPRAVNIK: Nemogoče. Kakšne pa klobasaš, suženj debeli Martin; no oprosti, gospod minister.

SUŽENJ DEBELI MARTIN: Če je resnica, je resnica.

UPRAVNIK: Še to. A naj bo. Samo, da ni kaj slabšega. S Potico bomo že nekako potrpeli, pa tudi upamo, da se obrne vse skupaj na boljše.

TRGOVEC S PUŠE: Iti bom moral. Gospod, bi mi odšteli zlate denarje. Jaz vam pa dam dišave, ki so najboljše dišave tega sveta.

UPRAVNIK: No ja. (Vzame denarnico, odšteva denar)

TRGOVEC S PUŠE: No, hvala lepa (vzame vrečice): Gospoda moja, tukaj vam torej izročam nekaj čudovitih dišav.

UPRAVNIK: Dekla, vzemi dišave in jih nesi v kuhinjo. Naj jih kuharica zaklene v železno omaro. S tremi ključavnicami. Si si zapomnila?

DEKLA: Ja, gospod. Pa hvala, da sem ministrica (odide z dišavami).

UPRAVNIK: Zdaj so že vsi ministri. Le kje se me še drži glava.

(Dalje)

Indijski film

Kino je našel v Indiji ugodna tla. Potreba po zabavi v trdem vsakdanjem življenju je prinesla zmago indijskemu filmu, tako da je ta dežela danes na tretjem mestu v svetovni filmski proizvodnji. Za Združenimi državami, ki izdelajo 350 filmov letno in Japonsko s 300, pošljejo indijski producenti vsako leto na trg 255 filmov. To število je zelo visoko, če pomislimo, da je Indija še mlada dežela v kinematografiji. Ta se je začela namreč pred komaj 30 leti in sicer okoli leta 1931. Danes potrosijo v Indiji 600 milijonov rupij za letno filmsko proizvodnjo. In tega denarja ne dajo banke ali druge javne ustanove, ki komaj zadnja leta zaupajo trgovskim možnostim kina, zlasti po velikih uspehih indijskega filma v tujini. Indijski film se je rodil iz privatne inicijative: producenti so skoro vedno tisti, ki film tudi financirajo.

Kljub temu, da se je indijska kinematografija rodila le iz privatne inicijative, gleda lahko danes s ponosom na svoje delo. Indijski film je prodril meje svoje domovine, ponesel svoj klic po vsej Aziji, se razširil do Amerike in Evrope. V zavesti, da lahko tekmuje z drugimi državami, se je predstavil tudi na največjih evropskih manifestacijah: na filmskem festivalu v Cannesu in v Benetkah; posrečilo se mu je odnesti s seboj tudi nagrade in priznanja.

Leta 1955 je bil nagrajen v Cannesu film »Do Bigha Zamin« (Dva hektarja zemlje), leto pozneje pa film Satuajita Raua »Pather Panchali« kot najboljši človeški dokument. Ta film razodeva potrebo, gledati v obraz resničnosti, tudi najkrutejši, da lahko pridemo do intimne drame in rešimo moralne in socialne probleme, ki se v njej skrivajo.

Z indijskega stališča pomeni ta film mnogo več kot le navadno ustvarjalno delo. Skupaj s prej omenjenim »Dva hektarja zemlje« je povzročil ta film pravo revolucijo v indijski kinematografiji.

V vsakem narodu izražajo romani in filmi neko dobo, čustva, probleme, življenjske ideale. Sta to dva načina za izražanje iste resničnosti: eden je težji, abstraktnější, primernejši omejenemu številu oseb, drugi je čirektnější, bolj viden, bolj realističen, primernejši za vse. V Evropi je roman globoko občutil industrijsko revolucijo. Psihološka analiza je dobila nadmoč in od tedaj ni roman več zgolj »govor«: postal je narodna epika srednjega sloja. In ta sprememba je dobila svoj izraz v takozvanem neorealističnem filmu.

V Indiji se je začela ta notranja revolucija človeške ideje komaj v našem stoletju, ko se je pojavilo toliko novih problemov: položaj ženske, samostojnost dežele, svoboda, po kateri so toliko let sanjali in so jo končno dosegli. Na čelu te notranje preosnove v slovstvu, v umetnosti, v filmu je bil Bengala. Pisatelj Rabindranath Tagore je dvignil roman na stopnjo resničnosti. Važni so tudi trije Banerjees: Tara Shankar, Bibhuti in Manik, ki so črpali snov za svoje romane iz bengalskega ljudskega življenja. Bibhuti Banerjee je osredoto-

čil svojo pozornost na vaško življenje, oblikoval svoje značaje z notranjo poglobitvijo, odkrival v njihovih dejanjih stremenje, da se dvignejo čim višje. Njegov roman »Pather Panchali« je šel preko rok vseh in kazal nova obzorja upanja in življenja. Bibhuti je umrl pred nekaj leti, vendar je začrtal novo pot indijskemu slovstvu.

Indijski kino je sledil istim pravilom kot roman: prvi filmi so bili verske, zgodovinske in romantične vsebine. Mitološke in legendarne snovi so izvajale največjo sugestijo na občinstvo. Film kot so »Chandidas«, »Achut«, »Kanya«, »Sikander«, »Sakuntala«, »Savitri«, »Ram Raj«, »Tukaran« prikazujejo starodavno zgodovinske dogodke, bleščeč sijaj stare Indije, vaško življenje. Poleg tega pa zaznamujejo ti filmi že prehodno dobo. Takoj po vojni se indijski film nekako zaustavi: bolj stremijo za zabavo s petjem, s plesom. Skušajo prikriti pereči socialni problem z lahkimi, površnimi filmi. Toda to stanje traja malo časa. Kmalu se začne ponovno gibanje in tokrat še bolj mrzlično kot v preteklosti. Indijci so si pridobili samostojnost, začela se je politična, ekonomska in socialna obnovev. Ljudje so začeli gledati na življenje z drugačnimi očmi, opustili so svojo teorijo o apatiji. Veliki in važni problemi so prišli na površje: tudi kino in literatura sta dolžna doprinesi svoj delež. Izraz tega novega duha, ki je zajel Indijo, je prav film »Pather Panchali«, povzet po istoimenskem romanu. Gotovo ne daje film neke splošne slike o Indiji, temveč začrtuje le skromen del indijskega življenja: življenje v vasi in sicer v eni izmed najrevnejših. Vse je prikazano na najverodostojnejši način, brez vsakršnega pretiravanja. K temu je pripomogla spretna režiserjeva roka in nepoklicni igralci, ki jih je režiser izbral med ljudstvom. Oni čutijo svoje lastne probleme bolj kot vsakdo drugi, zato se jim ni treba pretvarjati.

Gledavec najde v filmu tri generacije: stare ljudi, večno godrnjave, nasprotne vsakemu napredku, ki bi spremenil življenje, katerega so že navajeni, četudi niso z njim srečni; ljudi srednje starosti, ki že čutijo napredek, a naletijo povsod na nerazumevanje. Skušajo se dvigniti in ne obupajo, doseči hočejo svoj žarek sonca. Nazadnje so mladi ljudje, ki stremijo za boljšim življenjem, ki imajo vero in zaupanje v napredek, ki jih edino lahko reši pred počasnim umiranjem. V njih velikih očeh se bere žalost staršev, a tudi odločna volja zapustiti domače ognjišče in spremeniti svoje življenje.

Čeprav je dejanje v vseh indijskih filmih počasno in enolično, kljub temu gledavec vseskozi čuti, kako jih preveva čudovita poezija, ki meče svojo mistično senco tudi na pomanjkanje in bedo. Ni velike vsebine in vendar tako globoko občutimo problem, da nam nehote stopijo solze v oči. To je indijski film: skromen v snovi in v tehniki, a bogat v svoji problematiki, v svoji komaj vidni poeziji.

Z oktobrom se spet bolj zbiramo okoli radijskih sprejemnikov, zato nas tudi jesenski spored bolj zanima kot nas je poletni, čeprav ni mogoče tajiti, da ima radio tudi poletni dosti poslušavcev. Zanimale nas bodo spremembe in novosti v jesenskem sporedu. O tem smo dobili nekaj pojasnil in načrtov:

RADIJSKO GLEDALIŠČE nam bo nudilo v oktobru tele slušne igre:

2. 10. je na sporedu dramski prikaz sv. Cirila in Metoda v 4. slikah, kot ga je za radio napisal Jože Peterlin, pod naslovom »Slovanska apostola«. Začetek ob 21. uri.

5. 10. je na vrsti sobotna ponovitev Bet-tijeve igre v 3. dejanjih, »Lepa septembrska nedelja«. Pričetek oddaje je ob 15.30.

6. 10. imajo otroci svojo radijsko pravljico. Na vrsti je Strnišev »Kurent in njegove gosli«. Začetek, kot navadno, ob 11.15.

9. 10. je na sporedu zanimiva novost in sicer radijska igra v 8. slikah, »Marija«, ki jo je napisal Izak Imanujlovič Babel. Snov je zajeta iz prvih časov ruske revolucije.

V sobotni ponovitvi je prišla 12. 10. na vrsto spet radijska igra v 7. slikah Achille Saitte, »Neoporečni gospod«.

V nedeljo, 13. 10. bodo otroci lahko poslušali radijsko pravljico Kriste Hafnerjeve, »Marjetica, hčerka Matjaževa«.

Popoldne ob 18. uri pa bo ponovljena Funtkova enodejanka »Za hčer«.

V sredo 16. 10. bomo lahko poslušali detektivsko zgodbo »Pozor, kdo strelja,« Carla Manzoni.

19. 10. bodo ponovili radijsko dramo Frischs Mara »Gospod Dobričnik in požigavci«.

20. 10. je določena za otroke Kuretova radijska zgodba »Dervišev dar«.

23. 10. bomo lahko ponovno spoznali italijanskega dramatika Diega Fabbrija po njegovem delu »Delirij«.

Zadnjo soboto oktobra, 26. 10. je ponovitev Finžgarjeve ljudske igre »Veriga«.

Otroci pa bodo poslušali naslednji dan basen Dese Kraševčeve »Zabe«.

A tudi v nedeljo 27. 10. popoldan je na programu radijska drama, žal spet ponovitev, in sicer Kichonov »Blaumilchov kanal«.

Zadnja sredo v oktobru, 30. 10. je na sporedu Giachosova drama v 4. dejanjih »Kakor listje v vetru«.

Poleg vseh teh dramskih oddaj pa so še četrtkovske ponovitve »Potovanja na mesec«, ki je sicer v prvi izvedbi pred leti vzbudilo veliko zanimanja, zdaj pa gotovo ne več tolikega. Razen tega je treba opozoriti, da so bile te oddaje posnete v težkih okoliščinah.

Kako pripravimo jedi?

Videli smo, da je problem prehrane v vprašanju količine kakor tudi v vprašanju kakovosti hranil, končno pa tudi v vprašanju načina priprave jedi in njih uživanja.

V pogledu priprave jedi naj bi upoštevali sledeča vodila:

1. Naša prehrana naj bo kakovostno čim bolj bogata na vse hranilnih sestavinah v smislu načela, da preskrbimo organizem z vsem, kar potrebuje. Gre torej za pravično razmerje med posameznimi hranili, za ravnovesje med njimi — ne pa zgolj za kalorično vrednost, na kar se je prehrana pretežno doslej opirala. *Gre predvsem za zaščitno vrednost hranil* (vitamini, beljakovine, rud. soli). To pomeni, da naj bodo jedilni obroki čim bolj različni in pestri v odnosu drug na drugega — ne pa kakor so doslej poudarjali, naj bi bili posamezni obroki čim bolj pestri. Ne, ti naj bodo čim bolj enotni, v kemičnem smislu čim bolj *enostavni*. *Poedini obrok* naj ne vsebuje preveč različnih vrst hranil, kajti ta sprožijo preveč različne in mnogotere kemične reakcije prebavnih sokov in fermentov, kar le otežuje prebavo in jo tudi slabi s posledicami najraznovrstnejših obolenj. Predvsem ne mešajmo zelenjave lugaste in kislaste narave, močnatih jedi in surovega sadja ter slično. Na to naj predvsem pazijo ljudje, ki trpe na obolelih prebavnih organov, ljudje s premalo ali preveč želodčne kisline; upoštevajo pa naj to preventivno tudi zdravi, da si ohranijo zdravje.

Glede na *sestavo in vrstni red obeda* je priporočljivo užiti najprej surovo sadje in to po možnosti četrt ure pred obedom, da se poživi prebavne sokove. Obed sam začnimo s svežimi vrstami zelenjave — s solatami; tako preprečimo, da bi se vitamini topili in pridejo najbolj neposredno v kri. Nato naj šele sledi kuhana zelenjava (z event. dodatkom mesa ali rib). Prav tako naj slede zelenjavne juhe šele proti koncu, ki pa morajo biti zatorej goste. Izogibajmo se testenin in sploh močnatih jedi!

Nepotrebni in celo škodljivi so takoimenovani »aperitivi«, ki naj bi vzpodbudili apetit — v ta namen serviramo pred obedom sadje —; prav tako je odveč in škodljiva črna kava po obedu, ker samo razburja živčevje. Končno je važno, da pri obedu ne pijemo nikakršnih pijač, najmanj pa alkoholnih. Tekočina samo razredčuje prebavne sokove in s tem otežuje prebavo. Obedi, bogati na sadju in zelenjavi, sploh ne povzročajo žeje; zato je tudi jedi ne solimo preveč in ne uporabljamo močnih začimb, in zmeroma belimo. Navadimo se piti dve uri pred jedjo ali dve uri po jedi, če je sploh potrebno. Preobilica tekočin v organizmu povzroča odvišno, zdravju škodljivo in neestetsko debelost, ki izraža tako našo nediscipliniranost v načinu prehrane, ali celo požrešnost; vsekakor našo nedoraslost!

Za večerjo pripravimo le lahko prebavno hrano: sadje in zelenjavo ter mehki sir brez škrobnih hranil kot so krompir, testenine in močnate jedi. Večerjajmo najmanj tri ure pred počitkom, da ne otežimo prebave čez noč in si omogočimo mirno spanje. Prav tako zvečer nič ne pijmo!

2. Pri sami pripravi jedi pazimo na čistočo, tako osebno (zlasti važno, da imamo gospodinje vedno skrbno umite roke, ščitimo jih z gumijastimi rokavicami, čist predpasnik in zvezane lase) kakor na čistočo posode (to vedno sproti operamo; kupi posode po kuhinji so znak slabe gospodinje) in zlasti na čistočo hranil (teh ne namakamo dolgo v vodi, temveč temeljito sprememo pod tekočo vodo; tako sadje, zelenjavo, meso ali ribe).

3. Pri kuhi jedi ne odkrivajmo, da ne pospešujemo oksidacije; mešajmo le z leseno žlico. Ne kuhajmo predolgo, da ne uničimo vitaminov in ostalih sestavin. Jedi nikoli ne pogrevajmo, ker to povzroča kemične spremembe in je nevarno zlasti za želodčno sluznico. Kakor hitro je jed skuhana, jo servirajmo; vsako postajanje je škodljivo, ker omogoča prav tako kemične spremembe.

4. Posoda je za pripravo jedi izrednega pomena. Gre za to, da jedi ne škodi z oksidacijo n. pr. železna, bakrena in druga kovinasta posoda. Tudi zelo razširjena aluminijasta posoda ni neoporečna. Naši predniki so uporabljali glinasto posodo. Danes priporočajo jekleno posodo; kot najbolj praktična pa velja steklena posoda, ker je v njej moč opazovati kuho in tudi v njej servirati; pa tudi čiščenje je lahko, le malo dražja je in zahteva več pozornosti.

5. Ureditev kuhinje in shrambe je za gospodinjstvo zelo važna. Gre za funkcionalnost, to pomeni da služi smotrno svojemu namenu, tako da je vsaka stvar na svojem mestu in hkratu pri roki. Torej red in praktičnost; to omogoča ekonomsko in racionalno tehniko dela. Temu namenu odgovarja tako imenovana »ameriška kuhinja«. Štedilnik naj bo po možnosti plinski ali električni kombiniran tudi za kurjavo na drva ali premog, poleg njega naj bo voda. Doslej je bila žal navada, da so namestili vodno napeljavo na drugem koncu kuhinje, celo pod oknom, tako je morala gospodinja prečkati nešteto krat na dan kuhinjo in je z vodo polivala po tleh in imele pri tem dvojno delo odveč; koliko izgube energije in časa! Poleg štedilnika in vode s pomivalno mizo naj se nameste tudi ostale omare za posodo in živež, po možnosti vse v isti, primerni višini, da se ni treba pre nizko sklanjati, niti previsoko segati, tako da ima gospodinja po možnosti pri enem obratu vse pri roki. Prostorninsko se to najbolje reši tako, da se postavijo omarice na zid tudi nad pomivalnik, kar prihrani delo in čas pri pomivanju posode. Sem spada še vrtljivi stolček, ki omogoča, da gospodinja opravi večino del sedé, zlasti je važen za likanje in podobno. Na ta način si prihrani gospodinja ogromno delovne energije in časa. Iznajdljiva gospodinja si lahko z malo preureditvami sama uredi kuhinjo na »ameriški način« in začudena bo, koliko časa in dela si bo prihranila, koliko bolj sproščena in zadovoljna se bo počutila pri svojem delu, in to je bistvene važnosti.

Prav tako naj bo shramba tik kuhinje in priročno urejena. Na policah segajočih do stropa naj gospodinja razporedi svojo živilsko zalogo tako, da proti vrhu naloži manj uporabne stvari. Shramba mora biti predvsem zračna z velikim oknom, zastrtim poleti z mrežo in temnim zagrinjalom, ker svetloba kvari živila, povzroča oksidacijo; po možnosti naj leži na severni strani, da ostane hladna. Shrambo kakor tudi kuhinjo je priporočljivo vsako leto prebeliti zavoljo razkuženja (enako kleti). Tla naj bi bila iz linoleja ali lahko čistljivih ploščic, ne pa lesena.

Pri nas opazujemo čudno razvado, da grade nova stanovanja brez jedilnih shramb in to ne samo v mestu, žal vedno pogosteje tudi na deželi. To pomeni, da naše gospodinje vse sproti kupujejo. Če bi pa pekle doma kruh in pripravile doma zelenjavo in sadje ter sokove za čez zimo, bi rabile shrambo, ki spada k dobremu gospodinjstvu!

(Dalje prihodnjič)

nah v Avditoriju, ker so prav tedaj pogoreli radijski prostori. Zato tudi v tehničnem oziru ne more biti taka oddaja brez nedostatkov.

Ob tej priliki bi izrazili željo, da bi pri napovedi dramskih ponovitev povedali tudi, kdaj je bilo delo posneto, tako kakor na primer za koncert, da je bil posnet tedaj in tedaj, tam in tam. Pri ponovitvah dramskih oddaj je napoved samo »magnetofonska registracija«, to pa je v zadnjih letih sploh vsaka. To zaradi lažje orientacije poslušavca in tudi zaradi stvarnejše presoje izvedbe.

RADIJSKE NOVELE

V oktobru bodo vsako drugo nedeljo ob 18. uri na sporedu dramatizirane radijske novele, kar je novost. Tako bodo izvajali člani RO 13. 10. Pregljevo novelo »Regina Roža ajdovska«, 27. 10. pa je na sporedu »Vovčja mačka« Elemire Jolla.

Ce smo prav poučeni, bodo od novembra dalje te oddaje vsako nedeljo popoldne ob 18. uri. Novo oddajo bodo poslušavci gotovo sprejeli z velikim zadovoljstvom, saj je v resnici manjkalo doslej v nedeljskem popoldnevu spored te vrste in je bilo le preveč samo glasbenih sporedov.

RADIJSKA UNIVERZA

V okviru Radijske univerze, ki bo vsak ponedeljek ob 19,15 pričel niz predavanj o sv. Cirilu in Metodu. Ob petkih pa so na sporedu oddaje pod naslovom: Vesolje okrog nas.

SE NEKAJ ODDAJ

Opozorili bi radi še na nekatere oddaje, ki se pričenjajo z oktobrom. Tako bo ob torkih in petkih ob 19,15 *Sestanek s poslušavkami*, oddaja, ki je ni bilo čez poletje. Zdaj spet začnjenja in jo urejuje Marijana Prepeluh.

V torek ob 21. uri so še na sporedu *Znameniti gorniki v Julijskih Alpah*. Oddajo piše dr. Rafko Dolhar.

V sredo ob 19,15 je na vrsti oddaja *Higijena in zdravje*.

Prvi in tretji četrtek v mesecu so na sporedu okoli 22. ure *knjižne novosti*, drugi četrtek v mesecu je ob isti uri *Srečanje z našimi umetniki*, dočim je zadnji četrtek v mesecu ob tej uri oddaja *Iz resniških gajev*.

V soboto se bo ob 19,15 spet pričel *Družinski obzornik*, ki ga urejuje in vodi oddajo prof. Ivan Theurschuh.

RELEJNE POSTAJE

Slišali smo, da je RAI namestil nekaj novih relejnikov. Prosili bi, da bi RAI omogočil sprejem radia Trst A v Kanalski dolini in v Beneški Sloveniji, da ne bi bili primorani tamkajšnji ljudje iskati slovenskih oddaj izza meje. Naj bi jim RAI omogočil sprejem vsaj poročil radia Trst A.

KLIC PO MODERNI KRITIKI

V domačem časopisju berem večkrat komercialna poročila o slovenskih knjigah. V prodajo gredo največ kriminalni romani, različne pustolovske zgodbe in druga več ali manj »šund-literatura«. Slovenske knjižne založbe doma in na tujem niso znale toliko prosvetliti in poplemeniti našega človeka, da bi se zavzelo zanimal za višjo, izbranejšo, kvalitetnejšo literaturo. Ta mu še vedno ostaja »tabula rasa«, čeprav govorimo, da smo Slovenci narod, ki je ves v prosvetnih krožkih, v šolah in tečajih. Naša izvirna ali prevedena resnično kvalitetna literatura je v glavnem izven dosega slovenskega človeka. Čeprav smo Slovenci v ožji Sloveniji kljub političnemu pritisku v določeni omejeni meri vendarle oplemenitili in razvili literarne vrednote v smeri proti večji psihologiji, večji kritičnosti, razgledanosti in svetovljanstvu, a tudi proti estetiki (to vse sem poleg kritike napačnega vulgarnega materializma, totalitarizma in nedemokracije, ki vlada tudi v literaturi, vedno poudarjal), in čeprav je tudi v zamejstvu in zdomstvu nastalo nekaj del, ki imajo neizpodbitno umetniško vrednost, ki ne izvirajo le iz VELIKEGA IDEALIZMA vseh naših zamejskih kulturnih institucij in posameznikov, temveč tudi iz resnične umetniške moči, ostaja vse to nekeje v megli, skrito, plašno sklonjeno, občinstvu pa se ne in ne odkrije resnična vrednost umetnine. Vse preveč beremo senzacijsko kričavo časopisje, kriminalke, stripe, magazine in različne osladne ljubezenske romane brez vsake umetniške vrednosti! Kje je naša kritika, naša recenzija, naš esej! Slovenske revije in knjige v ožji domovini in zamejstvu si bodo morale znati utreti pot med širše plasti naroda. Z resno in aktualno, na modernih znanstvenih izsledkih temelječo kritiko bomo morali spregovoriti o vsakem našem novem delu.

Umetnost je končno prav tako kot tehnika v zadnjem stoletju naredila velik razvoj. Razvila je nove stile, novo strukturo stavkov in širše zgradbe, nove ritme, melodije in pojme, nove simbole in mite, kot besedna umetnost je pospešila jezikovni razvoj, kot družbeno dejanje je sprožila nove politične akcije, kot moralno in versko dejanje je mogla utrditi in poglobiti človekovo vero v nadsmrtnost in nadnaravne reči, pa v dobro in pravično, dvigniti je mogla tudi čisto humanistične podstavke, tako vero in pomen človeka in njegove usode, pa zlasti ljubezen do človeka in njegove usode, predvsem pa je razgibala vse tisto, čemur pravimo lepota. Estetsko dejanje je bistvenega pomena za katerokoli vrsto umetnosti. Seveda je umetnost ostala pri vsem tem tudi ogledalo časa. Tako se ni mogla izogniti neki razbitosti, preplahu, mrzlici, razrvanosti in obupu pa vsem negativnim vrenjem našega časa, vendar je kljub temu ohranila svoj pomen — in to še posebno, saj se resnična umetnost dviga nad stiske našega časa in sluti že nove, za navadnega človeka še čisto utopične dobe. Umetnost je končno tudi danes ostala podoba svojega ustvarjavca, ki je prav tako otrok časa. Vendar se resnični umetnik dviga iz stisk in intuitivno čara nove dobe, ki jih tehnik in znanstvenik šele iščeta in gradi.

Naše založbe v ožji Sloveniji in zamejstvu, naš tisk, radio, naša gledališča in kulturne ustanove, naši kulturno nadarjeni posamezniki bodo v prihodnosti morali posvetiti vso pozornost razširjanju resnične umetnosti. Nekako usodno se mi zdi, da smo leta 1962 prodali samo 21.000 iz-

vodov Slovenskega pravopisa, ki je najbolj brana slovenska knjiga. Slovenski pravopis bi moral biti (ne glede na to, da je sprožil zelo nezdravo politično jezikoslovno vojno) na vsaki slovenski knjižni polici. Mi pa beremo in kupujemo največ različne kriminalke (v osrednji Sloveniji v srbohrvaščini, v Italiji v italijanščini, v Avstriji v nemščini, drugod pa v vseh drugih jezikih sveta, ker slovenskih k sreči in nesreči skorajda ni). Veliko se bere tudi mohorske knjige, ki so v glavnem po obliki in vsebini nesodobne in konservativne, a imajo vsaj moralno vrednost. Ni čudno, da je argentinska Slovenska kulturna akcija razprodala umetniško najslabše knjige.

Na eni strani bo odslej potrebna dosledna umetniško odkrivajoča kritika, ki bo morala oceniti vse v zamejstvu natisnjene knjige, kar jih bomo od danes dobili, prav tako pa bomo morali analizirati tudi najboljše knjige, ki so jih izdali v istem času doma. Po drugi strani pa nam je potrebna tudi reklama za lepo. Danes, ko nas je pregazil svet reklame, ne moremo tudi sami mimo nje. Reklama pomeni okusno opremljene in ilustrirane knjige, pomeni modern in dober tisk, moderno in dobro pisanje (tudi v mohorskih knjigah), pomeni pa tudi moderno in dobro kritiko in reklamo v naših katoliških časopisih, v naših revijah, na posebnih prospektih, v radiu, na zborovanjih, v šolah, društvi itd. Moderno in nekoliko težje dostopno umetnost bomo s potrebno razlago morali vnašati tudi v delavske in kmečke plasti. Konec je z mnenjem, da kmetu in delavcu ni potrebna tudi nekoliko zahtevnejša knjiga. Bodočnost bo prinesla več prostega časa, kar bo še pospešil silovit razvoj tehnike. Zato moramo navduševati in šolati naše delavce in kmete vedno bolj proti smeri velike razgledanosti, velikega humanizma, velike estetike.

Današnja utopija resnično poduhovljenega človeka bo (naj krivi preroki trdijo, kar hočejo) jutri resničnost. Da pa čimprej prodremo proti tej dobi, bo potrebno, da tudi v naši zamejski literaturi oplemenitimo obliko in vsebino. Naša slovenska knjiga bo morala postati bolj moderna in privlačna (tudi po zunanji opremlitvi), bolj aktualna, zanimiva, poglobljena. Naše revije bodo morale posvetiti še več pozornosti smotrnemu in sistematičnemu urejevanju. Že sama zgradba naših revij bo morala postati bolj moderna. Več znanstveno pretehtanih člankov in esejev, večja živahnost v izboru snovi, kvalitetnejše leposlovje in posebno — več prevodov iz tujih jezikov.

Današnja doba zahteva odprtost v socialne probleme in v svet predvsem pa kremenito notranjo hrbtnico, moralni razpon, vero, žlahtnost, poduhovljenost, ponotrzanost in ljubezen, torej prav tisto, kar je sestavni del krščanstva. Utrjevanje zadnjega in širjenje zadnjega proti vsem drugim smerem pa je predvsem naša naloga. Tudi članki v našem časopisju bodo morali postati tehtnejši, temeljitejši, bolj znanstveni in precizni (kar še ne pomeni, da bodo ljudstvu nedostopni). Posebno pozornost bomo morali posvetiti tudi jeziku našega časopisja, ki je včasih že kar grozen. Zahteva po modernosti pa velja tudi za naše zamejske gledališke krožke in druge kulturne institucije. Posebna pozornost bo treba posvetiti tudi kritiki našega kulturnega dela. Šele tak aktiven način dela, ki bo moral razviti tudi sloden dialog o naši poti in diskusijo, bo mogel omogočiti naš nadaljni obstanek, a tudi obroditi stoteren sad.

LEV DETELA

Pisma MLADIKI

(Nadaljevanje z 2. strani platnic)

stalno ljubezen do naših otrok, ki jih je vodil in nadziral na šolskih klopeh. Želimu mu, da bi preživel lep in spokojen pokoj v svojem domu, a naj njegova ljubezen še dalje spremlja slovensko šolsko življenje na Tržaškem.

Za novega šolskega nadzornika za ljudske šole je bil imenovan gospod **Oskar Bole**, dosedanji didaktični ravnatelj v Dolini. Novemu nadzorniku čestitamo in mu želimo mnogo zadoščenja na njegovem novem službenem mestu. Ne dvomimo, da bo posvetil naši šoli enako ljubezen kot jo je čutil na dosedanjem mestu.

PROSVETNO ŽIVLJENJE

Nastopa jesenska doba, ko neka-ko začenjamo misliti na prosvetno življenje v mestu in na vaseh. Zdi se mi, da je to življenje v pretekli sezoni bilo malo prerevno. Zanima me, ali bo letos kaj več tega prosvetnega dela na Tržaškem. Marš-kje imamo prosvetne domove, škoda bi bilo, da so prazni. Razen tega se mi zdi, da so naši ljudje vendar zmeraj radi prihajali na take prireditve. Kdo bi moral dati pobudo?

J. A.

Za prosveno življenje po vaseh morate dati pobudo v vsaki vasi posebej. **Slovenska prosveta**, ki je prosvetna centrala, lahko pomaga v kolikor more: lahko pošlje predavatelja, ima nekaj predavanj s skioptičnimi slikami pripravljenih in vedno želi pomagati. Da bi prišla z neko skupino recitatorjev in pevcev, nima pomena, ker potem krajevna prosvetna skupina sama nič ne pravi. V vsaki vasi imajo nekaj fantov in deklet, ki lahko zapojejo, tudi študentje so povsod, ki lahko recitirajo. Mislimo, da naši ljudje tudi najrajši vidijo, da nastopa mladina iz Trsta. Predavatelj pa lahko pride iz Trsta. Tako se da pripraviti z lahkoto in malo dobre volje lep večer.

Tudi mi mislimo, da je nujno potrebno več prosvetnega življenja na vaseh. A iz Trsta se ne more nihče vtikati in siliti v faro. Vsi, ki čutite to potrebo na vasi, zberite se in zahtevajte, da naj bo prosvetni večer v dvorani.

Boste rekli, kaj imamo pripravljenega.

Imamo na primer barvne slike bližnjega Vzhoda, o katerem danes slišimo preko radia in beremo v vsakem časopisu vsak dan. Lahko ta svet približamo s slikami in z bese-

do, da bodo naši ljudje vedeli kaj več o vsem tem.

Imamo pripravljen literarni večer, ki bi ga najbrž v nekaterih krajih ljudje radi sprejeli. Brali bi pisatelji sami. Ob tem bi posvetili skrb slovenski knjigi.

Lahko bi kje pripravili večer, ki bi bil posvečen sv. Cirilu in Metodu, saj niso bili vsi naši rojaki v Padričah, razen tega bi bil v dvoranah drugačen prikaz slovenskih apostolov in tega obdobja zgodovine.

Lahko bi prikazali mojstre slovenskega slikarstva, ki jih mnogi ne poznajo in mislijo, da imajo samo drugi narodi velike umetnike.

Imamo tudi reprodukcije del velikega kiparja Meštroviča in tudi slike slovenskih kiparjev, ki bi jih lahko prikazali našim ljudem.

Se marsikaj bi bilo mogoče pripraviti. Morali bi misliti na to, da naj ti večeri razširijo obzorje naših ljudi in naj poglobljajo predvsem razglede po slovenski zgodovini, kulturi, književnosti in umetnosti, da bo ob spoznanju duhovnega bogastva našega naroda rasla samozavest naših ljudi in pogum do življenja. Pomagajte nam povsod, da bomo ta namen dosegli s slovenskimi večeri.

Gotovo pa boste imeli mnogi dosti novih predlogov in tudi zahtev. Sporočite jih na vodstvo Slovenske prosvete!

SPORT

Moj sin je strašno vnet za šport. Zdaj skače, potem plava, pa spet igra žogo in nikdar mu ni zadosti. Ne vem več, kaj naj napravim. Pravi, da se vsa mladina danes tako športno udejstvuje. Veliko skače, uči pa se malo. Pravi, da je to vendar bolje kot pa da bi hodil po kakšnih zadohlih kinodvoranah, kar mu dam spet prav. A kaj pravite vzgojitelji? Je vse to res tako v redu?

M. L., mati

Draga gospa, mislimo, da velja tudi za šport kot za vse drugo, tista zlata mera: ne preveč, pa tudi ne nič. Če je Vaš sin študent, je razumljivo, da se mora razgibati na svežen zraku potem ko je več ur sedel v šolskih klopeh in morda še v nezdravih prostorih kot so na primer na gimnaziji. Morda ima še veselje do kakšnega posebnega športa. Seveda mu tega veselja ne morete jemati. Vendar pa spet ni mogoče, da bi se posvečal samo športu. Danes zahteva šola od dijaka dosti dela. Snov, ki jo je treba predelati, je obsežna. Če bo študent izgubljal preveč časa s športom, bo kmalu v

tvarini zaostal in je ne bo mogel več predelati. Zato je pač potrebno, da racionalno izrabí čas: učenje, sveži zrak, učenje. Naj ne izgublja celih popoldnevov s športom! Med šolskim letom je to možno le nekaj časa dnevno, ker je pač njegov glavni poklic šola in ne morda šport. Šport naj bi mu služil bolj za od-dih po delu, naj bi se mu posvečal predvsem v tistem času, ki mu ostaja pri poklicnem delu. Njegovo poklicno delo pa je delo za šolo.

Pravi, da se danes vsa mladina bavi le s športom. Mnogo se bavi-jo, da. V tem ima Vaš sin prav. Mnogi se bavijo tudi na račun šole in so zato lahko dobri športniki, a slabi dijaki. Gre predvsem za to, da je treba najti pravilno mero. Z dobro voljo se to lahko doseže.

OBISK

Lansko leto ste obljubili, da boste povabili v svoje prostore v ulici Donizetti tudi nas, starše, ne samo naše dijake, da bomo videli kakšne prostore imate. Ali boste le-tos res to obljubo izpolnili?

M. I.

Nekateri starši so že zdaj včasih prišli s svojimi otroki, ki prihajajo v dijaški ali pa akademski Kulturni klub. Vsakega obiska smo bili zelo veseli. Naši prostori še vedno niso lepo urejeni, manjka nam pač denarja; imamo še vedno dolg in niso prostori še povsem naši. Mi bi želeli povabiti goste, ko bi bilo vse lepo.

Toda, ker najbrž še precej časa ne bo tako kot želimo, bomo kmalu v začetku letošnjega šolskega leta povabili vse naše prijatelje, posebno starše otrok, ki prihajajo k nam. Pokazali bomo prostore, obenem pa se bomo skušali pogovoriti, kako bi naše sobotne večere čim bolj pripravili, da bi bili z njimi tudi starši zadovoljni. Saj ne želimo drugega kot da bi se mladina v naših organizacijah dobro počutila, da bi s predavanji in kulturnim udejstvovanjem poglobljala in klesala iz sebe značajne ljudi, pa tudi da bi ne trgli vezi med otroki in družino, kar tako pogosto in neusmiljeno dela današnji čas, ampak, da bi prav te vezi tudi v naših društvihi krepili, vezi med starši in otroki. Naša društva želijo pomagati staršem pri vzgoji njihovih otrok, lahko jim nudijo v pošteni družbi nekaj tistega, česar domovi ne morejo dati, želimo v društvihi dopolnjevati šolsko izobrazbo in jih navajati k samostojnemu kulturnemu delu, ki jih čaka kot bodoče naše izobražence. Pri vsem tem pa naj se počutijo dobro in naj prežive sobotni popoldan v veseli, sproščeni družbi, ne v mrkosti in zapestosti ljudi.

Na to vabilo že zdaj opozarjamo starše naših otrok. Upamo, da se mu bodo radi odzvali.

ITALIJANSKA KRIZANKA

A B C D E F G H I

1									
2									
3									
4									
5									
6									
7									
8									
9									
10									
11									
12									
13									
14									
15									

Vodoravna: 1. grška črka; 2. neko ozvezdje; 3. velika Franklinova iznajdba; 4. slavna Heziodova pesnitev o izvoru bogov; 5. smotrno urejena celota; 6. okrajšava za »recept« — glad; 7. vrsta papige — amer. pevec lahke glasbe (Bobby); 8. del telesa; 9. koralni otok — velika azijska puščava; 10. kem. oznaka za aluminij; 11. okrajšava za »televizija«; 12. oropati, opletniti; 13. slaven grški pesnik iz aleksandrinke dobe; 14. španska pokrajina; 15. ilustrator — nota.

Navpično: A. pastirska pesem — znana filmska nagrada; B. tolmači — dvojice; C. preprosto orodje — okrajšano moš, ime — orožje južnoameriških Indijancev; D. vladarju pridržana pravica — Jugoslovanska ljudska armada (kratica) — zveza; E. stebrišče — indonezijski otok; F. ime Avgustinove matere — krokar; G. popularna Gogoljeva veseloigra — pivo starih Slovanov — starogrški heroj iz pred Troje; H. doumeti — telovadna vaja; I. podzemeljski sodnik v starogrški mitologiji — ital. žen. ime.

STEVILČNICA

Ključ:

1 2 3 4 5 6 — priprava za hojo po snegu;

7 8 9 10 11 12 13 — vrsta pesmi;
14 15 16 17 18 19 — hodnik, veža.

Besedilo:

18 — 3 2 6 14 11 16 4 6 1 8 —
7 15 9 11 — 3 15 9 15 7 6 10 —
3 15 4 19 8 — 18 — 9 6 5 13 10 5 8 —
3 17 11 12 11.

Po pravilni rešitvi ključa vnesi odgovorjajoče črke v besedilo, katerega besede so ločene s črtico, in bral boš moder nasvet!

REŠITVE IZ 6. STEVILKE

POLŽ — A: Este, statika, Ravenna, krokar, rega, ksenon, oreha, robat, Ross, kres, Katra. — B: Artakserks, sorta, bor, Aheron, one, Skagerrat, orkan, Neva, rakita, tsetse.

ZA BISTRE GLAVE — **Račun z bambusom:** Bambus se je prelomil 4 11/20. čevlja nad zemljo. (Po Pitagorovem izreku: $X^2 + 3^2 = (10 - X)^2$).

Dediščina: Župan je vseh 17 krav postavil v vrsto in dodal še svojo kravo, da je tako bilo 18 krav. Najstarejši je dobil polovico krav, torej 9. Drugi je dobil tretjino, torej 6. Najmlajši je dobil devetino, torej 2. Po končani delitvi je župan svojo kravo spet odgnal na dpm, ker ni bila več potrebna...

SKRITI REK — Nevede svojim sovražnikom mnogo koristi napravlja — kdor odpustiti ne zna prijateljem svojim ničesar.

REŠITVE IZ 7. STEVILKE

IZPOLNJEVANKA I.: 1. Leoben, 2. odsoten, 3. razdor, 4. divizor, 5. Bospor, 6. Amerika, 7. Dolina, 8. ekspres, 9. natrij, 10. parazit, 11. odevka, 12. William, 13. enojka, 14. Lateran, 15. lignit: Lord Baden Powell — Bodi pripravljen!

IZPOLNJEVANKA II.: 1. Mafeking, 2. izvidnik, 3. rojalist, 4. Karelija, 5. oljenica: Mirko Filej.

IZPOLNJEVANKA III.: Vinko Vodopivec.

Opomba: Uganke za 7. številko je prispeval Aleksander Možina (op. ur.)

Za dobro voljo

Minister je bil na uradnem obisku v umobolnici majhnega mesta. Ko je bil obisk opravljen, je hotel nekaj nujnega telefonirati predsedniku republike. Pokliče poštni urad in čaka. Mine pet minut, četrt ure... nič. Ves nestrpen zavpije minister poštnemu uradniku:

»Že četrt ure čakam na razgovor s predsednikom republike. Kaj ne veste, kdo sem?«

»Ne,« mirno odgovori glas, »pač pa vem, kje ste.«

Na vprašalni poli je bilo napisano kot prvo vprašanje: Rojen... Nekdo je enostavno napisal: Da.

Karel stoji že dve uri ob reki in opazuje ribiča. Nenadoma ta dvigne glavo in vpraša:

»Koliko časa pa me mislite še opazovati? Če vas tako zanima, zakaj pa še vi ne lovite?«

»Kaj že!« odvrne ta »kje pa naj vzamem toliko potrpljenja!«

V parku klinike za duševne bolezni neki bolnik koraka proti vodnjaku s stensko uro v roki. Tam jo zavrti in vrže v vodo.

Neki drugi bolnik to vidi in radovedno vpraša:

»Zakaj si vrgel uro v vodnjak?«

»Da bom videl, če zna plavati.«

»Si jo navil?«

»Ne.«

»Trapa, kako pa naj potem plava?«

Učitelj: Da vidimo, koliko ste razumeli. Francec, koliko je stara oseba rojena leta 1920?

Francec: Moški ali ženska?

Nekega časnika so peljali v Moskvi v zoološki vrt. Pokazali so mu kletko, v kateri sta bila skupaj lev in ovca.

»Glejte,« je rekel vodnik, »glejte očiten dokaz mirnega sožitja!«

»Izredna stvar, res,« je pritrdil časnika, »kako pa se Vam je to posrečilo?«

»Zelo lahko, dvakrat na dan menjamo ovco.«

Neka gospa je vsa razburjena ustavila policaja.

»Oprostite,« je hitela brez diha. »Vidite tistega človeka. Ves čas me zasleduje, mislim da je pijan.«

Policaj pogleda gospo in pravi:

»Tudi jaz tako mislim.«

Stara gospa je prvič potovala z zrakoplovom. Hostes ji je dala nekaj žvečilnega gumija. Pojasnila ji je, da žvečilni gumi prepreči neprijeten občutek pritiska v ušesih.

Ko so prispeli na cilj, je stara gospa poklicala hostes:

»Gospodična, pomagajte mi vzeti iz ušes to gumo. Moram vam povedati, da mi ni prav nič pomagala.«